

IKAITSI EKOIDU!

11. NOVEMBRIL 1927.

Vastava määrusega on kõik piimatööstused ja koorejaamad kohustatud, arvates 1. jaanuarist 1928. a., sisse seadma lahjapiimakeetmise — pastöriseerimise.

Soovitame oma laost aurujõulistele piimatööstustele:

«Ahlborn'i», «Silkeborg'i», «Baltic'u» ja «G. Peets'i» vabrikute pastörisaatoreid — lahjapiimakeetjaid.

Koorejaamadele: Aurujõulisi uuendatud tüüpi «Baltic» turbiine, 1000 ltr. tunnivõimega, ning teiste vabrikute sisseseadeid. Maksutingimused soodsad — maksmine 2—3 a. jooksul.

P. K. «ESTONIA»,
TALLINN, JAANI TÄNAV 6.

Aeg on lühike, soovitame tellimistega rutata!

J. PUHK & POJAD

TALLINNAS

PEAKONTOR: RANNAVÄRAVA PUIESTEE 21

Telefonid: 15-84, 24-33, 26-15 ja 28-11 Telegr.: PUHK-TALLINNAS.

TARTU KONTOR - PÄRNU KONTOR - NARVA KONTOR
VALGA KONTOR - VILJANDI KONTOR - PETSERI KONTOR
RAKVERE KONTOR

ALATI LAOS SAADAVAL:

NISUPÜÜLID

Eesti Parem - Kalev - Kungla - Sampo - Sõre ja manna

RUKKIAHU

Rukis

:-: Kaer ja odrad :-:

SUHKUR

iğa seltsi.

Tee-Riis-Heeringad-Sool

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU

HÄÄLEKANNIDJA

ILMVB KAKS

KORDA

KVVS

III AASTAKÄIK

Nr. 21

11. NOVEMBRIL 1927

Väljaandja: Kaitseliidu staap.

Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas 300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus 50 mrk.

Kuulutuste hinnad. 1/4 lehek. 4000 mrk., 1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk. ja 1/8 lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj 50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Üksiknumber 30 mrk.

Toimetus Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 1/2 9—10 h.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Tänases numbris: Pealinna kaitsjate aastapäev. — Narva malev 1927. aastal. — Pealikute sõjaliste teadmiste värskendamise lendkoolide korraldamisega. — Punane juubel. — Birklaad. — Nooritele kangelastele. — Ratsarügemendi kümme aastat. — Surmaväljal. — Helvidius Priscus. — Võtke minu koolnud. — Mõtteid isamaast. — «Lotta-Svärd» ühingu kodukord (lõpp). — Meie piirivalve vileaastane. — Saafke pilte millitsa, omakaitse ja kaitseliidu elust. — Kaks möödunud nädalat. — Kirjakast.

Pealinna kaitsjate aastapäev.

Ülevaade Tallinna maleva kolmest aastast.

11. novembril pühitseb Tallinna malev oma aastapäeva. Mingisuguseid avalikke pidustusi sel puhul ette ei võeta, sest juba varem on otsustatud iga aasta pidustusi mitte korraldada, vaid seda teha teatud arvu aastate järele.

Siiski võib sel päeval maleva vaikselt ja suure rahuldustundega tagasi vaadata oma kolmeaastase töö tagajärgede peale.

Esimesed aastad möödusid peaaegselt organiseerimistöodes ja pealikute ettevalmistamises. Viimase aasta maleva ettevalmistust võib jagada nelja ossa: 1) pealikute ettevalmistus, 2) malevlaste ettevalmistus, 3) noormalevlaste ettevalmistus ja 4) eriüksuste ettevalmistus.

Pealikute ettevalmistuseks peeti maleva juures rühma- ja jaopealikutele kursused ning eriõppused vanematele pealikutele. Rühma- ja jaopealikute kursused peeti peaaegselt 1925. ja 1926. aastatel, kuna nende lõpp ulatus 1927. aastasse.

Neil kursustel omandas üle 200 noorema pealiku vajalise ettevalmistuse, mida nemad nüüd edukalt malevlastele edasi annavad. Vanematele pealikutele, s. o. malevkonna ja kompanii pealikutele, ning nende abidele korraldati järjekindlalt iga nädal teatud päevadel loenguid ja õppusi taktika alal. Õppejõududena neil loengutel, peale maleva oma õppejõudude, esinesid kindralstaabi ja vanemad riviohvitserid. Nii on malevas niihästi nooremad kui ka vanemad juhid tarvilise ettevalmistuse saanud ja Tallinna kodanik võib seepeale olla julge, et linna kaitse on tarbekorral vilunud juhtide käes.

Malevlaste ettevalmistuses oli möödunud aastal pearõhk pandud laske- ja taktikalise väljaõppe peale. Õppused sel alal

Kaanepilt: Vabadussõjas langenud ratsaväelaste mälestussammas Tartus.

on nii sisse seatud, et iga malevlane terve aasta läbi üks-kaks korda, kuus pühapäeval õppustele peab ilmuma, s. o. kaks pühapäeva on malevlane vaba, kuna kolmandal pühapäeval õppustele ilmub. Kõik õppused võetakse peajasjaliselt laske kõrvalõppusena läbi. Peale selle korraldati k. a. suvel Leetse mõisas kolmepäevane laager. Nende õppuste tulemuste kontrollimiseks ja et võimaldada pealikutele kui ka malevlastele praktikat lahingus te-

Kolonel F. Pinka,
Tallinna maleva pealik.

gutsemiseks, võeti ette k. a. sügisel malevkondadevahelised taktikalised õppused Pirita ja Liiva ümbruses. Nende õppuste tulemused kinnitasid veel kord, et maleva on tarvilisel määral ette valmistatud iseisevaks tegutsemiseks.

Noormalevlasi valmistati ette peajasjaliselt soodustuse saamiseks kaitseväetee-

nistusse astumisel. Talvisel perioodil teostati noorte õppus malevas, kuna suvel kõik noored Värskas 10-päevase laagriõppuse läbi tegid. Praegu käib malevas jällegi uute noorte ettevalmistus, kes tuleval suvel peale laagriõppuse katse soodustussaamiseks peavad läbi tegema.

Eriüksuste ettevalmistamisest võib nimetada raskekuulipilduja kompanii, sidekompanii ja soomusautode rühma ettevalmistust. Need üksused on maleva juure moodustatud vahelduva koosseisuga. Iga sügise alul komplekteeritakse need üksused uute malevlastega, kuna vana koosseis läheb malevkondadesse tagasi. Käesoleval aastal moodustatakse samasugustel alustel maleva juure veel gaasikompanii.

Tõenduseks, et malev kõigeüldiselt ja korralikult on ette valmistatud, olgu asjaolu, et käesoleva aasta suvel kaitseliidupäeval üleriiklikkudel kaitseliidu võistlustel Tallinna malev ägedais malevatevahelistes võistlustes ülekaalukalt esimesele kohale tuli ja omandas riigivanema rändauhinna paremale malevale ja peale selle veel 6 rändauhinda.

Armsamaks spordiharuks on malevas saanud laskmine. Selle tõstmiseks rahvusvahelisele tasapinnale on malevas rida võistlusi korraldatud ja paremad laskurid käisid Soomes sealse kaitseliiduga jõudu proovimas, kust isegi üksiklaskmises esimesele kohale tuli maleva parim laskur, rühma pealik A. Raavik. Praegu on käsil maleva juure laskurite klubi moodustamine, mille põhikiri vastavas komisjonis väljatöötamisel.

Ajakirjanduse ja seltskonna poolt on malev oma ettevõttes leidnud alati moraalselt ja ainelist toetust, mille eest neile malevlaste südamlük tänu olgu öeldud.

Üldises kokkuvõttes peab ütleva, et pealinna kaitsmine seisab hästi organiseeritud ja väljaõpetatud 3000-mehelise relvastatud üksuse käes. Olgu see hirmuks vaenlastele ja rõõmuks sõpradele.

Jõudu tööle, Tallinn!

Narva malev 1927. aastal.

Aastapäevaks 13. nov.

Tagasi vaadates Narva maleva tegevusele läinud aastal peab tunnustama, et see tegevus oli võrdlemisi intensiivne ja andis nii mõneski asjas üsna rahuldavaid

tagajärgi, igatahes paremaid kui eelmistel aastatel. See asjaolu näitab, et Narva malev on arenemisteel ja et tehtud töö on kannud vilja. Mis puutub sõjali-

sesse väljaõppesse, siis oli see eelmistel aastatel rohkem juhuslikku laadi, kuna läinud aastal võis tähele panna suuremat kavakindlust kui otsekohese sõjalise ettevalmistuse nii kehalise kasvatuseni alal. Talve jooksul tehti tööd peaaesjalikult kehalise kasvatuseni alal, millest võtsid osa ka naiskaitseliitlased, kuna kevadel, niipea kui ilmad lubasid, asuti välja, et talvel kogutud jõudu proovida ja harjutusi pidada vääriliseks esinemiseks üleriiklikul kaitseliidupäeval.

Nii korraldati juba 27. veebruaril sõjaline kolmevõistlus, kus olid järgmised alad: granaadipildumine, murdmaasuusatamine rakmetes ja laskmine. 1. kohale pääsis k.-l. Rudolf Ütt.

10. aprillil korraldati murdmaajooks 7 km. peale, võitja k.-l. Nikolai Ney. 30. aprillil — sõjaline kolmevõistlus, aladel: 1000 mtr. jooks rakmetes, laskmine ja granaadiviske. 1. kohale tuli kompaniipealik V. Roos. 15. mail — rännakvõistlus rakmetes 12 km. peale. 1. kohal k.-l. R. Nijlov. 23. mail — laskevõistlused (üksiklaskmises tuli 1. kohale maleva instruktor lipnik N. Kütt ja grupilaskmises omandas 1. koha Narva malevkond). Samal päeval oli jalgrattavõistlus 25 km. peale, kus 1. kohale tuli k.-l. Hans Kulbock. 26. mail korraldati kergejõustiku võistlused. 31. mail — pealikute laskmine 9 m/m brovningutest (1. koha omandas Narva malevkonna relvurpealik N. Lemming). 1. juunil — orienteerumisjooks Tõrvalas. 1. kohale tuli k.-l. R. Ütt.

Energilise töö tulemusena läks maleval korda kaitseliidupäevalt tuua malevasse rida ränd- ja esimese järgu auhindu, nagu: maleva instruktor lipnik N. Kütt'i poolt võistluses üksiklaskmises Läti-Poola-Soome delegatsiooni liikmete poolt anetatud rändauhind — hõbepang, kui ka Eesti Panga annetused — hõbeserviis; pealikute laskmises 9 m/m brovningutest sai patare'i pealiku abi J. Prommi rahaministri rändauhinna — hõbekannu; sõjalises kolmevõistluses — k.-l. R. Ütt — sõjaministri rändauhinna — hõbekannu. Kergejõustikus sai auhindu k.-l. N. Küttis: A klassis, kolmikhüppes 3. ja B klassis — kaugushüppes 1. ja kõrgushüppes 2. auhinna.

Veebruarikus pidas malev ära malevkondade esindajate koosoleku, kus 1926. a. tegevuse kui ka erasummade aruanded kinnitati ja võeti vastu 1927. a. eelarve. Juhatusest lahkunud liikme Johan Klaus

asemele valiti Vaivara malevkonnast k.-l. August Nerska, revisjonikomisjoni valiti ühel häälel endised tagasi.

„Kodukaitse“ ühing Narvas tegutses endise eduga, mis järeldub sellest, et 9. oktoobril s. a. korraldatud näitemüük Narva Eesti selts „Ilmarises“ läks hästi korda ja tõi malevale puhast sissetulekut 70.000 marga ümber, missugune summa ületab teised organisatsioonide poolt korraldatud näitemüükide sissetulekud. Agarad seltskonna proudad ja preilid, kes pea

Narva maleva pealik kapten J. Lepp.

igas Narva seltsis tegevad, on kaitseliidu tegevust võtnud iseäranis tõsiselt, ja oma hea tahtmisega suuresti kaasa aidanud maleva majandusliku külje kindlustamiseks. Ka igasuguste taktikaliste õppuste ja laagrisolemise ajal ei jäänud „Kodukaitse“ ühingu liikmed pealtvaatajaks, vaid olid väljas ühes meestega, varustades neid toiduga.

Juunikuus korraldati maleva elus esimest korda kolmepäevane laager Maagerburgis, Narva-Jõesuu lähedal mere-rannas, mis malevlastele kõigiti meeldis, sest siin said nad kokku pikemaks ajaks, mille kestes oli võimalik lähem tutvumine linna ja maa kaitseliitlaste vahel.

Malev astub 4. aastasse täie teadmise ja arusaamisega oma ülesannete suuruselt.

Pealikute sõjaliste teadmiste värskendamisest lendkoolide korraldamisega.

Igas võitluses, nii ka võitluses oma rahva ja riigi kaitseks, väärivad tõsist tähelepanu kodanikkude kaks peamadust: tahe kodumaad kaitsta — valmisolek enese ohverdamiseks isamaa eest ja oskus tegutseda võitluses. Vaimu, kodanikkude tahet oma kodumaad kaitsta, arendatakse kasvatusel, oskuse tegutsemiseks võitluses saavutamise väljaõppega. Kodanikkude kasvatamises ja väljaõpetamises kodumaa kaitseks on meie kaitseväele abiks kaitseliit, kellel siin suured ülesanded täita. Rasked kohustused on selles kaitse-

kaitseliidu instruktorid ja milledest osavõtt on võimaldatud ka malevlastele.

Möödunud aastal oli seesugune lendkool Põltsamaal, mis ümbruskonnas äratas suurt huvi asja vastu ja teenis üldist rahulolekut.

Tänavu korraldab peastaap lendkoolid:

- Abjas — 10., 11. ja 12. nov.;
- Tapal — 17., 18. ja 19. nov.;
- Võrus — 22., 23. ja 24. nov.;
- Keilas — 1., 2. ja 3. dets.

Tallinna maleva aastapäeva puhul: malev andmas vannet.

liidu pealikul. Oma igapäevase töö kõrval nad tutvuvad sõjalise kirjandusega, korraldavad malevlastele õppusi ja ajavad veel kaitseliidu administratiivasju. Aatelisemad kodanikud on selle töö vabatahtlikult võtnud enda peale.

Asja ilmunud jalaväe eeskirja II osaga on meie kaitseväes taktikalisele tegevusele ja väljaõppele pandud kindel alus. Ka sõjalise õppuse meetod täieneb iga aastaga. Kaitseliidu pealikud tahavad selle kõigega olla kursis. Peastaabi, maleva pealikute ja instruktorite kohus on tutvustada neid uuendustega ja muudatustega, mis kaitseväes ellu viiakse, uurida ja leida viise, kuidas korraldada kaitseliidus õppusi, et nad annaksid maksimum viljarikkamaid tagajärgi, ning informeerida pealikuid oma edusammudest sel alal.

Selle eesmärgiga korraldabki peastaap malevais lendkooli, kuhu õppejõududeks koondatakse peastaabi õppe- ja spordiosakonna pealikud ning

Peale selle korraldavad veel malevad igas malevas 3—4 lendkooli, nõnda et suuremal arvul pealikul oleks võimalus osa võtta lendkooli õppetööst.

Peastaabi poolt on lendkoolide eesmärgiks seatud:

- a) tutvustada kaitseliidu pealikuid jalaväe eeskirja II osa põhimõtete, nõuetega jao ja rühma lahingtegevuse piirides ning uute oskussõnadega;
- b) anda pealikutele ülevaatlikku pilti ja juhtnõore väiksemate üksustega õppuste organiseerimise ja täitmise kohta;
- c) tõsta pealikes huvi laskeasjanduse vastu, juhatada kätte pealikuile abinõusid ja viise malevlaste laskeosavuse arendamiseks;
- d) anda pealikuile oskust organiseerida vahtkonda; selgitada neile vahtkonna ja tun-

nimeeste teenistust ning anda kogemusi selle tegelikuks kandmiseks;

- e) õpetada pealikuile kaardi lugemist ja orienteerumist maastikul kaardi järgi;
- f) äratada huvi kehakultuuri arendamiseks ja anda juhtnööre, kuidas korraldada seda koha peal;
- g) tõsta ümbruskonnas, kus lendkool korraldatakse, huvi, liikumist ja elu kaitseliidu tegevuses;
- h) anda kaitseliidu instruktoreile juhtnööre lendkoolide ja õppuste korraldamiseks koha peal oma malevas.

Töö lendkoolis koosneb:

- 1) sissejuhatavast loengust ja
- 2) praktilistest õppustest maastikul.

Õppeainetest võetakse läbi:

1. Taktikaline ettevalmistus:

Ja o tegevus rühma koosseisus —

 - a) kaitsele;
 - b) pealetungil;
 - c) luurpiilkonnas.
2. Laskeasjandus:
 - a) õppuste organiseerimine ja läbiviimine laskerajal (laskeplatsil);
 - b) laskmine vint- ja spordipüssidest.
3. Vahiteenistus:
 - a) vahtkonna organiseerimine;
 - b) vahtkonna ülema ja tunnimehe kohused ning tegevus.
4. Topograafia:
 - a) kaardi lugemine ja maastiku tundmaõppimine kaardi järgi;
 - b) orienteerumine ja liikumine maastikul kaardi järgi.
5. Kehaline kasvatus:
 - a) mis teha pealikul kehalise kasvatus arendamiseks;
 - b) talisport, suusasport ja suuskade eest hoolitsemine; rühmsport.

6. Üldloengud ja kino:

Lendkooli tööpäevade õhtutel korraldatakse üldsisulisi loenguid ja kinoetendusi, mis käsitavad kaitseliidu tähtsust ja arendavad kodanikkudes isamaalsuse tundeid.

Neist loenguist võivad osa võtta ka mitte-kaitseliitlased.

Tallinna maleva kuulip. kursus laskmisel 1926. a

Õppetöö lendkoolid rajatakse praktilisele ja näitlikule töömeetodile. Loengud selgitatakse skeemide ja vastavate tabelite ning muude õppeabinõudega. Uudisena on siin peastaabi poolt valmistatud suured skeemid ja perspektiivjoonestused, mis märksa kergendavad uue jalgväe eeskirja II osa omandamist ja annavad selge pildi jao, rühma ja kompanii lahingtegevusest.

Lendkoolist osavõtjatele pealikuile korraldatakse ühiskorter ja ühiskööök, kus pealikul on võimalus oma vahel tutvuda, mõtteid vahetada ja üksteist tundma õppida.

Loodame, et lendkoolide korraldamisega kaitseliit astub sammu edasi oma pealike sõjaliste teadmiste värskendamiseks ja täiendamiseks ning jõuab lähemale oma eesmärgile.

Punane juubel.

Enamliku Venemaa 10 aastat. — Nõukogude korra algus ja tulemused. — Enamlik revolutsioon ja meie.

Lõppev nädal on meie suurel idanaabril suurte pidustuste ja juubeli nädal. Enamlik diktatuur pühitseb oma võimhaaramise ja võimul püsimise kümneaastast juubelit. Pidustused on suuremad kui

kunagi varem Venes. Neile on kutsutud ja koopteeritud võõraid maailma igast sopist, sest kommunistlik režiim kasutab pidustusi ja nende puhuks püstitatud Potjomkini külasid laialdaseks propagandaks.

Enamlaste iuhide ajalooline istung oktoobrirevolutsiooni ajal. Laua taga vasakult paremale: Trotski, Kamenev, Lenin, Stalin. Eesplaanil poolpöörduna vaataja poole Sinovjev.

25. oktoobril (vana kalendri järgi) 1917. a. haarasid Peterburis jõuetult Kerenski valitsuselt võimu oma kätte enamlikud sõdurite ja tööliste nõukogud ning istutasid pukki Vladimir Iljitsch Lenini.

Lenin.

Meid ei huvita siin praegu selle ajaloolise sündmuse kirjeldavad üksikasjad, kuigi ka neis vahepeal nii ta algatajate kui „ohvrite“ memuaaride kaudu selgunud paljugi huvitavat. Meie käsitame seda aja-

loolist fakti ja ta järeldusi praeguse ja erapooletu hinnangu seisukohalt.

Ei või tahtagi salata Lenin oli oma kohal enneolematu fenomeen. Ükski teine ei osanud nii suurepäraselt mängida minevikus nii palju masendatud ja sõjast ning selle venelastele nii harjumatu ohvrimeelsusest ja distsipliinivajadusest tüdinenud Vene hingel kui tema. Keegi teistest ei omanud nii palju häbematust ega ka julgust. Lubada põõblile kõike, mida see aga soovib. Kuulutada voorusteks isegi ta patud.

Väärtuste ümberhindamine? Jah, osalt.

„Saksamaa salakaup“ — Ludendorffi poolt Venemaa lõplikuks desorganiseerimiseks plombeeritud vagunis kohale transporditeeritud Lenin oskas oma tööd: vähese ajaga olid kukutatud senised võimumehed; vähese ajaga olid massid linnades —abrikuproletariaat ja kehvadest talupoegadest koosnevad sõjaväeosad — oma poole võidetud. Ja algas Venemaal uus ajajärk.

„Vene hing ja Vene süda“ — neid nimetavad paljud mõistatuseks.

Seda nad aga pole. Nad on kõige harilikumad, kõige lihtsamad. Nad on kõige vähem komplitseeritud, lapselikumad, algelisemad. Võivad olla voolitavaks saviks tugevale iseloomule. Nad on ainult elemendid.

Neid elemente käärima panna — seda oskas Lenin.

Neid oleks võinud viia ka kristalliseerumiseni, kui oleks olnud ta juhtidel selleks tahtmist ja osavust. Aga seda Lenin ja ta ordu ei tahtnudki ega taha praegused Vene võimukandjad. Nad tahavad oma eksperimentaalset sotsiaal-keemiat laiendada kogu maailmale. Ja seepärast siis praegune Venemaa seisukord: endiselt kestab viletsus, on muutunud veel suuremaks; endiselt on rahvas pimeduses, ainult tsaarisuguvõsa ajaloo ja kirikupalvete asemel tuubitakse nüüd mužikile arusaamatuid kommunistlike vormeleid; hõre haritlaskiht on veriselt välja roogitud, selle aset peab täitma jõhker kommunist, kel pole midagi püha.

Venemaal valitseb tööline? Maikugi sellest!

Teda käsutatakse koosolekuile, kõneldatakse talle seal rodu igasuguseid võorkeelseid ja lühendatud vormeleid, mis on temale sama arusaamatu kui kõrgem matemaatika, ja kästakse siis hääletada. Ta hääletabki — ja sellega on kõik läbi.

Hääletada saab ta muidugi ainult seda, mis ette pannakse. Aga talle jääb mingisugune illusioon. Ja seda kasutatakse.

Tõsi, talupojad said maad. Aga mitte eraomanduseks. Ja ei tarvitse enam maksa renti mõisnikkudele.

Kuid maksud, mida nad maksavad riigile otsekoheses natuuras, on raskemad kui enne maksud ja rent kokku. Veel raskem on aga see, mida maksab talupoeg riigile maksuks ka u d s e l t: iga ostetava asja pealt, sest ainumüüjaks on ju riik. Ja see määrab hinna. Ega siis muidu praegu vastasrinnas asuv Trotski ei öelnud, et rahvas maksab faktiliselt praegu makse mitu korda enam kui vanasti.

Ühelgi kodanikul, ei töölisel, talupojal, haritlasel, pole võimalust saada jõukaks. Pole lootustki selleks. Kõige rohkem, mis ta võib saada, on — „kuidagi viisi ära elada“. See lootusetu seisukord, see on inimväärtusele vastu võtmatu seisukord — see on loomalik ära elamine elu.

Aga nad magavad, need massid. Töötavad ainult nii palju, et see võimaldab saada kehva sööki. Oma töö, energilise ja sihikindla töö ja virkuse ning edasipüüdlikkuse läbi saavutatav „haljas oks“ — seda võimalust ega väljavaadet Vene töölisel ja talupojal pole.

Praegune enamline Venemaa — see on magava viletsuse riik, maa, kus elab rahvas seisukorras, nagu a. 1000.

Niisugune on seisukord, mille toonud enamlik revolutsioon V e n e rahvale.

„Rahu ja vabadus!“ Need olid nõiasõnad, mille varal enamlus pääsis pukki. R a h u tahtsid desorganiseeritud, sõjast tüdinud massid ja demoraliseeritud miljonid sõdurid. Nad ei pooldanudki enamlust, vaid ainult rahu. Seda töötasid enamlased: „Ialgi enam sõda!“ Selle suure lubaduse eest neid lastigi asuda Kerenski asemele.

Ja nüüd?

Nüüd võtke kätte üks enamlik ajaleht, sealt vaatavad teile vastu ainult militariseerumise plaanid, sihikindel propaganda kogu Vene rahva militariseerimiseks. Kogu SSSR on üks suur sõjalaager, kus kõik kihid, isegi naised ja lapsed, rakendatakse sõjaväeliste ülesannete täitmiseks. Iga töölise palgast konfiskeeritakse „vabatahtlike annetusi“ lahinglennukite ehitamiseks. Eraisikud saadetakse sunniviisil „vabatahtlikkudele“ manöövritele. Kergivad uued relvadevabrikud, palavikuliselt valmistatakse gaasisõjaks, populariseeritakse kõige hirksamaid sõjaviise — keemia- ja bakterioloogilist sõda...

Ühelgi riigil maailmas pole püssi all nii suurt hulka sõjaväge kui on see „rahu“ põhimõttel tekkinud Nõukogude Venel. Ükski teine riik ei haudu nii agressiivseid kavatsusi teiste riikide vastu kui teeb seda Nõukogude Vene.

Ajutise valitsuse ajal pandi Venemaal maksma täielik, võiks öelda, rumaluseni ulatuv poliitiline vabadus. Isegi anarhiste võeti legaalse erakonnana. Lenin ise võis 1917. a., pärast Venemaale tagasijõudmist, kirjutada: „Venemaa on nüüd kõige vabam maa kogu maailmas.“

Praegu pole sest vabadusest jäänud jälgegi. Erakonnad on keelatud, nagu kogu poliitiline elu. Lubatud on ainult üks: kommunistlik ordu.

Valimisvabadus on kadunud. Need nõndanimetatud „valitavad nõukogud“ on ainult kantsleid, mille ülesandeks on valitsemine vägivalla abil, nagu nad määrataksegi vägivallaga.

Sõda, mille lõpetamiseks seadis Lenin üles juhtlause: „Löö püss püsti maha, või selle rindu, kes sul soovib sõdida!“ andis maad terrorile, mis on õudsem kõigist teistest maailma ajaloos ja neelanud Vene rahva hulgast palju rohkem ja palju väärtuslikumaid inimesi kui kogu maailmasõda.

10-aastase juubeli puhuks amnesteerib kommunistlik valitsus vargaid, mõrtsukaid ja vägistajaid, jätab aga Solovetskisse, Siberisse ja tuhandetesse õudsetesse GPU vanglatesse kõik need, kes on „poliitilised süüdlased“, s. t. kes on kuidagi olnud vastolus Nõuk. võimu või süsteemiga...

85 protsenti põllumajandustest töötavad puudujäägiga. Tööstuse tootmine on ainult 63% ennesõjaajast. Ületunnitöö on sunduslik ja palgad on halvemadki (Nõuk. ametlik statistika!) ennesõjaajast.

Tööta töölisi on 2 miljonit. Neist saavad riiklikku toetust ainult 210.000.

See on Nõukogude korra 10-aastase kestvuse tulemus.

Magava viletsuse maa. Ülekohtu, vägivaldavalitsuse, sõjahaudumise, pettumuse ja valemaa!

Geniaalne demagoog Lenin on juba mitu aastat surnud ja ta pärijad kaklevad ta pärast.

Praegu, pidustustel, hüütakse kogu hügla Venemaa avalikkudel platsidel, saalides, pidusöökidel julgeid ja käskivaid lausoid, lauldakse võidulaule, mürtsuvad paraadidel sõjavägede taktis sammud...

Ilutulestikud puistavad kiiri ja säde-meid, punasega kaetud tribüünidel, punaste lippude vahel purskavad tuhanded võidurõõmsad pidukõned.

Lenini töö on tema üle elanud. Kui kauaks?

Kas tuleb ka 25 aasta juubel?

Seda ei tea meie, nagu ei tea keegi.

Aga kas ühtlasi ei nuta nende pidustuste ajal tuhanded naisesilmad pisaraid hukatud poegade, meeste, isade, vendade, õdede, tütarde pärast? Kas ei sosista samal ajal Lenini nime sajadtuhanded suud needmise ja jõuetu vihaga?..

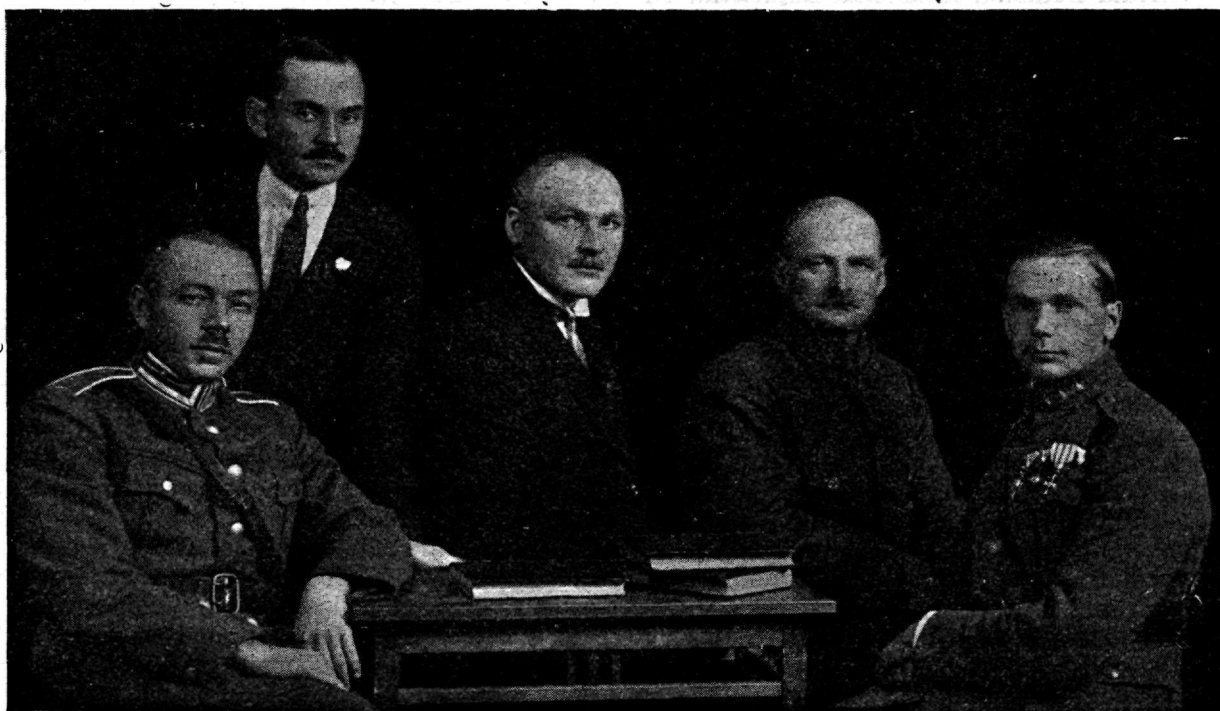
Eestis ei tunnud 1917. a. oktoobris ükski tõsiselt mõtleval kodanik enamlikust riigipöördest rõõmu. Kannatati sisemiselt ja füüsiliselt vägivald all. Pole vist keegi unustanud neid tooreid vägivald ja mõrtsukalikke tegusid, mis tegid meil enamlased.

Aga siiski tõi see pööre meile head. Olgugi kaudselt ja vastusurvena.

Ta pani aluspinna meie iseseisvusele.

Meil peab olema julgust ja otsekohestust seda tunnistada.

Enamliku valitsuse toores ja julm surve kutsus Eesti rahva ja tegelaste

Narva maleva juhatus. Paremalt maleva pealik kpt. J. Lepp.

hulgas ja hinges esile tugeva vastusurve. Hädaoht, rõhuv raskus selgitas lõplikult meie silmad.

Pääseda lõplikult Vene toore ja verise võimu alt! Jäädavalt, igaveseks!

See mõte tekkis hädasunnil. Enamlik revolutsioon sai tõukejõuks, mis tegi paratamatuks nõudmise täieliku iseseisvuse järele.

Ja nõrkus, mille tõi Venemaale enamlik režim, aitas seda teostada.

Paljud ütlevad, enamlaste valitsuse püsimine Venes olevat meiegi püsimise eeltingimus. „Mõni teine Venemaa“ — de-

mokraatlik või monarhistlik, neelavat meid kohe.

See on tühi enesepettus ja sõnakõlksutamine. Kas võib ükski teine valitsusvorm olla agressiivsem meie vastu kui on seda praegune enamlik oma alalise õõnestamise, provotseerimisega? Ei!

Aga meil ei tarvitse, ega me olegi ta vastu vaenulikud. Mingisuguseid agressiivseid, ei kaudseid ega otsekoheseid, kavatsusi ei saa meil tema vastu olla. See oleks mõttetus. Inimlik kaastunne vaevlevate vangide ja ahelais rahva vastu võib asuda igas südames. Seda ei sa keelda keegi. Aga lõppude lõpuks olevat ju iga rahvas väärt seda valitsust, milline tal on...
E. V.

Birkiaad.

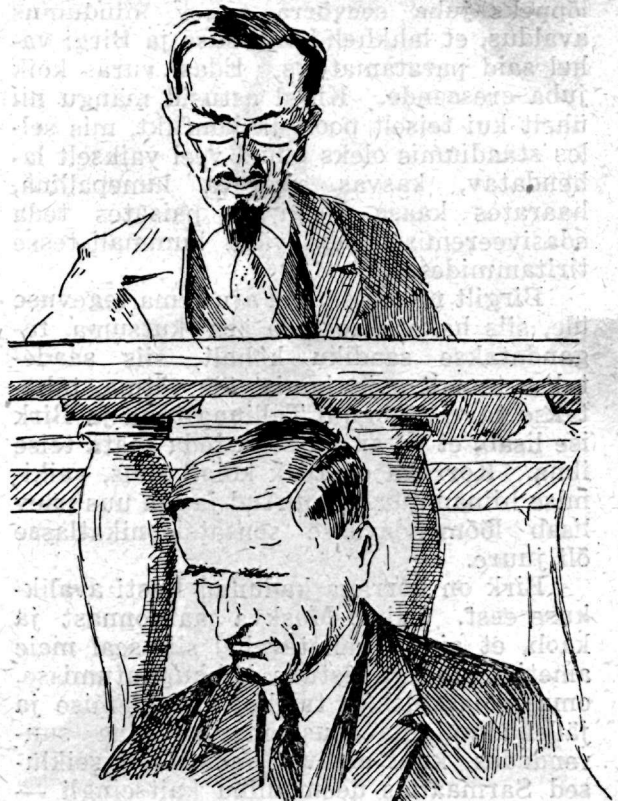
Välissaadiku kummalised seiklused GPU kaitseinglite saatel. — Jääb Ado Birk kodumaa ajalukku haruldase kangelasena või haruldase argpüksina?

Juba möödunud aasta suvekuudest hakkas avalikkuse kaasa elades arenema intriigi, mille lahendus neil päevil sündis ja tuntud rohkelt erutava „Birkiaadi“ nime all. Avantüür, mis ulatuselt esmakordne meie riigielu praktikas ja vist üldse ajalooski omab vähe eelkäijaid, kus tunnustatumaid riigimehi vastutusrikkalt saadikukohalt satub võõra riigi võimude mangukanniks, mustab oma riigitegelasi, siis tuleb kodumaale ja — mõistetakse õigeks.

Teiste enam-vähem sarnaste ajalooliste eelkäijate suurprotsessid on lõppenud vastupidise tulemusega — kaebelune on tunnustatud süüdlaseks ja langenud raske karistuse alla, kuna siis hiljem võib süütautaus ilmsiks tulla või mitte. Kas on siis „Birkiaadis“ nüüd kohe selle ajaloolise ülekohtu ja kättemaksukire moment suudetud kõrvaldada ja läbi meeleoluliste keerdkäikude otsekohe tõetuud tabatud? Või tuleb meie suurprotsessi vastupidine ümberhinnang alles hiljem?

Raske on sel juhul olla prohvet ja ennustada midagi. Seda jaatades peaks riskima ennast seada kohtu autoriteedi vastaseks, kes ometigi Birgi puhul on näiliselt otse harukordse põhjalikkusega töötanud ja kasutanud kõiki leiduvaid materjale. Kuid teispoolt rida ümberlukkamatuid süüdistavaid fakte ja avaliku arvamise enamiku rahuldatus? Kuidas leida lepitavat kompromissi?

Poliitilised ajalehed on jõudnud Birgi vabaksmõistmist osalt märkida lihtsalt kui vastava süüdistusparagrahvi puudu-

Ado Birk süüpingil. Ees Birgi kaitse adv. Maurer.

mist, osalt kui Birgi moraalset hukkamõistmist, mis tähendab Birgi poliitilist ja seltskondlikku surma, kuna osalt on ka hõisatud Birgi õigeksmõistmise puhul ja märgitud seda kui tõe ja õiguse triumfi. Suurema selguse küsimuses peaks andma siiski motiveeritud kohtuotsuse avaldamine, vast veel enam asja teistkordne arutamine, mille najal emba-kumba poole avaldused võivad osutuda üksikkudeks. Käesolevatel ridadel on seepärast kohasem ka piirduda vaid esiotsa sündmuse ülevaatega linnulennult, kuna „Birkiadi“ hinnang võiks sündida vast edaspidi.

Mil „Birkiad“ sai oma alguse, on raske öelda. Igatahes ulatuvad ta juured sügavamale 1926. aasta suvest ja ka nimetatud aasta talvest, mil esmakordselt konflikti Moskva saadiku Birgi ja selleaegse välisministri Piibu vahel konstateeriti. Birgi suhted kohaliku Vene saatkonna ja Nõukogude Vene tähtsamate tegelastega mitmesuguste teenete kaudu olid juba varem olemas (Luu ja Vinnali tunnistused protsessil) Birgi advokaadina tegutsemise ajast ja need panid arvatavasti aluse hilisematele järeldustele, et Birk ei saanud tegutseda täiesti vabade kätega ja langes Moskva võimumeeste mõju alla. Birgi puhul räägiti senikaua tulusatest sidemetest, kuni lõppeks juba seevõrra tugev kiindumus avaldus, et lahkkelid valitsuse ja Birgi vahel said paratamatuks. Edasi vuras kõik juba crescendo. Kired astusid mängu nii ühelt kui teiselt poolt ja konflikt, mis selles staadiumis oleks olnud veel vaikselt lahendatav, kasvas veereva lumepallina, haarates kaasa Birgi ja paisates teda edasiveeremisel juba väga kummalistesse tiritammidesse.

Birgilt nõutakse alul aru tema tegevuse üle, siis hakatakse teda ära kutsuma, tagandatakse saadiku kohalt, siis saadetakse temalt asjaajamist üle võtma, taetakse ta vist koguni Tallinna tuua ja Birk ise lisab, et on antud käsk teda saata teise ilma. Korruga on Birk kõigil suus, vaikimise hiinamüür on murtud ja iga uus päev lisab lõomendavasse sensatsioonikatlasse õli juure.

Birk on korruga kadunud Eesti avalikkuse eest. Läheb Moskva saatkonnast ja kaob, et ainult vahetevahel siin-seal meie ametivõimudega astuda kokkupuutumisse, oma mõistatusliku tuleku, ülalpidamise ja jällekadumisega arusaamatust aina suurendades, kuni algavad müstilised seiklused Sarmaatias deemonliku kaitseingli — Juuli Kera — saatel, paljastused Nõukogude ajakirjanduses, uued rännakud ja lõpuks

kangelaslik ärapäogenemine GPU saatkonnast piinavõrkudest, langedes pomminna Norra saatkonda, kui seal kogu diplomaatlik korpus koos.

Edasi vagune transportatsioon Tallinna keskvangimajja ja ajakirjanduse, seltskonna meelepahaprahvatused, erakondlikud tulevargid, kohtuprotsessid etc. Ja siis uus kaitseingel GPU patenteerituma provokaatori Opperputi näol, kes sadandeid organisatsioone, tuhandeid inimesi meelitanud GPU tapakeldritesse ja kaakidele, kuid nüüd pattu kahetseb, pihib ja risti ette lüües jumala-keeli Birgi tunnistajaks ennast pakub, telefoniteel ja kirjadega tüütab Tallinna ametiasutusi ja Birgi omakseid, kuni lõppeks Opperputi kirjad pääsevad Eesti ajakirjandusse ja kohtukaustadesse ja moodustavad harmoonilise täienduse Birgi enese seletustele. Siis kaob Opperput, korraldab terroristlikke akte, lastakse maha ühes kaaslastega, tõuseb üles surnust ja sööstub teise ilma-kaarde uutele avantüüridele.

Siis kaheksapäevane kohtuistung Tallinnas, ja Birk on vaba — ühtede meelehärmaks, teiste rõõmuks. Uued tundeavaldused, erakondlikud kirepursked, välisministri tagasiastumine, mida osa ajakirjandust Birgi looga ühendusse seab jne. Nähtavasti veel mitte „Birkiadi“ lõpp, vaid pigemini algus.

Raske on jällegi sündmustest ette rutata ja kuulutada tulevikku, kuid kogemused meie erakonnapsühholoogiast lubavad kõigi praegumärgatavate tunnuste järele ennustada veel pikemaajalist tammumist sel teemil, mille hästisobivat lõppu sugugi kerge ei ole leida.

Birk ise aga pääseb kindlasti ajalukku nende riigitegelaste pikast nimestikust, kes tema kaasaegsed, elu sirgteed sammuvad ja ajalootolmust arvatavasti läbi ei löö. Millise kujuna vaid jääb Birk püsima — positiivsena või negatiivsena? Kas mehe- na, kes märtrina kannatas GPU piinad ja kodumaa põlguse, lõkendava tötunde ja õigusejanuga harutas kõik kahtlustuste gordiusesõlmed ja vankumatu kindlusega oma ideed üldiseks kasuks võidule viis, või mehe- na, kes iseloomu nõrkuse tõttu lasi ennast mässida kodumaa vaenlaste püünistesse, et oma rahva ja riigi nime häbistada ja enese siis kui tühjakspigistatud sidruni tagasi heita, ilma et oleks julgenud oma tõekspidamiste kaitseks ähvardatavat elu kaalule panna? Millise superlatiivina jääb Ado Birk meie ajalukku — kangelane või argpüks?

Noortele kangelasetele.

Vabadussõjas langenud Tallinna kooliõpilaste ja õpetajate mälestussamba avamine.

See oli raske aeg, aga see oli ka ilus aeg — meie vabadusvõitluse esimesed kuud.

Sest siis murdus külmuse ja ükskõiksuse koor südame ümbert. Pääsis vabastavana valla isamaa-armastus eneseohverdavuses.

See oli kangelaste ja kangelastegude aeg. Kahju neist, kahju, kes ei elanud teda kaasa! Meie iseseisvuse kangelaslikku koidikut.

Noored alustasid selle. Noortele au!

Kas mäletate veel neid noori, lapsenägudega realiste, gümnaasiste ja teisi kooliõpilasi, kes üleöö said mees teks selle sõna suurimas ja ilusamas mõttes. Ja tegid teod, mida võivad ainult kangelasmehed. Kui neid kutsus isamaa.

Eesti vabariigi esimesed sõdurid Eesti vabadussõja esimestes lahingutes olid kooliõpilased.

Kas pealinnalased mäletavad veel neid elurõõmsaid poisse, kes 1918. a. sügisel viskasid raamatud, pagesid kodust, haarasid püssid, hoidsid ja silitasid neid roostetanuid kui mõnd pühadust — ja läksid viima oma noort elu isamaa altarile? Kas mäletatakse neid? Nüüd 9 aasta pärast.

Vanad, need kõhelesid veel. Vangutasid päid ja paljudki kahetsesid neid „tuulispäi surmaleminejaid“...

Esimesed Eesti sõjarajad on niisutatud noorte verega. See pidi enne voolama kui ärkasid tuimusest ka teised. Noored ei küsinud endalt ega juurelnud väiklase enesearmastuse pärast. Neil oli ainult üks tee, suure, austava kohuse tee, millel tuli võidelda ja, kui tarvis, surra.

Pole vist liialdus öelda, et noored kooliõpilased päästsid sündiva Eesti.

Neist langesid paljud. Kangelastena. Eeskujudena. Jäädes tähtedeks sellesse kangelaslikku perioodi, mille esimesed leheküljed on nende kirjutatud. — Au neile! Tänu! Tänu nende kangelastöö ja särava eeskuju eest.

Igavene mälestus Teile, langenud noored kangelased. Kõige ilusamad ja suuremad sõnad on vääritud Teie tegude kirjeldamiseks. Teie ise kirjutasite ajaloo, selle heroilise järgu heroilise proloogi.

Mälestussammas kannab endal järgmised nimed:

Õpetajad: Gustav Jürgenson, Anton Õunapuu, Johannes Mirka, Elli Jõelet, Teofil Lukk.

Õpilased: Tallinna I realkoolist: Dobka G., Seeberg E., Sisask A., Triage H.; humanitaargümnaasiumist: Vellmann H., Ambrosius G., Läänemets H., Viikmann H., Püss H., Kallismaa R., Reinok N.; P.-E. põllutöö keskkoolist: Koger J., Tammjärvi O., Treiberg K.; ühistehnikagümnaasiumist: Tõnnisson J., Friedrichson E.; kaubanduskoolist: Trauss V.; Vestholmi gümna.: Ende R., Kokla J., Ühisgümna.: Vart K., Stein O.

Ilus on surra võitleva kangelasena!

Kaks korda ilusam aga võitleva noore kangelasena!

Püstitame nüüd Teile, kelle ausambaks on õieti kogu Eesti, mälestusmärgi, et meil oleks püha koht, kus palvelises tänutundes võiksime tuletada meele Teie ohvri suurust, sellest saada eeskuju, vaimustust. Noored kangelased, uinuge rahu! Meie valvame.

Andmeid mälestussambast.

13. novembril pidulikult avatav vabadussõjas langenud Tallinna kooliõpilaste ja õpetajate mälestussammas asub realkooli, kelle õpilased õpetaja Anton Õunapuu juhatusel olid Eesti vabariigi esimesteks sõduriteks, ja „Estonia“ vahelisel platsil. Samba kunstilise kujundustöö ja mudeli valmistas kujur F. Sannamees. Kuju valamise (pronksist) teostas Mittuse töökoda. Soome graniidist aluse ja trepiastmed valmistas A. E. Jürgensi kivitööstus. Aluse ehitustöid juhtis tasuta linna arhitekt A. Soans. Kokku läheb ausammas maksma 960.000 marka, millest puudub veel ainult 100.000 marka.

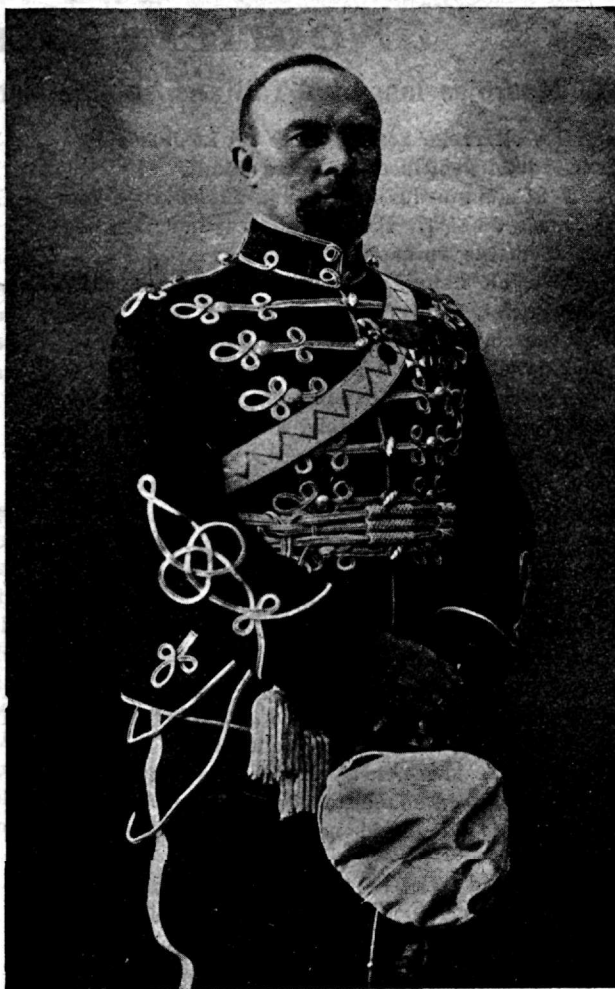

Avatav Tallinna langenud õpetajate ja õpilaste mälestussammas.

Ratsarügemendi kümme aastat.

11. XI. 1917. — 11. XI. 1927.

Täna, 11. novembril, pühitseb meie ratsarügement oma kümnendat aastapäeva. Ratsarügemendi ajalugu, see on meie ajaloo hiilgavamaid lehekülgi, kirjutatud oma enese vere ja oma enese mõõgaga. Tervitusi teile, te kuulsusrikkad Düünas ratsudejootjad! Tervitusi teile teie juubelpäeval! Ikka nii edasi nagu on teie minevik!

Major P. Bassen-Spiller.

Eesti rahvusliikude väeosade loomise ajuti- ses põhikirjas 1917. a. apr. oli ette nähtud ka Eesti ratsaväe loomine. Tugedes sellele ja juhituna rahvuslikust tundest kogunesid Peterburi sõjaväeringkonna ratsaväeosades teenivad Eesti ratsaväelased 12. aprillil 1917. a. 9. ratsatagavarapolgu juure rühmaks kokku ja said sealse Eesti seltskonna käest kingituseks suure siidist Eesti lipu pealkirjaga „Elagu vaba Eesti“. Selle lipuga sõitsid 29. aprillil Petrogradist 337 ratsa-

väelast Tallinna, et siin vormeeritava Eesti jalaväepolgu kõrval ka Eesti ratsapolgu kinnitamist ära oodata. Tallinnas sõdurite ja tööliste nõukogu poolt Eesti rahvusliikude väeosade vastu alustatud võitluse tõttu oli sunnitud Tallinnas vormeeritav 1. Eesti polk ühes ratsaväelastega 11. mail Rakverre kolima, kuhu aga ratsaväelasi järjest juure kogunes, nii et augusti alul oli neid juba 427.

Rakveres elasid ratsaväelased mäel asuvas

Agaralt ja tulemusrohkelt on mälestussamba ehitamistöid korraldanud, juhtinud ja õhutanud ehituskomitee esimees dir. O. Kiesel.

Mälestussamba kujud osa kujutab enesest põlvili langevat mõõgaga noormeest.

Avamine on ilma peale vaatamata pühapäeval, 13. novembril, kell 12. Tallinna kõikide keskkoolide õpilased võtavad sellest osa. Mälestussamba avab riigivanem J. Teemant. Auavalduseks oma langenud sihinäitajale marsivad kõikide keskkoolide meesõpilased oma sõjaväeliste

instruktorite juhatusel mälestussamba ja riigivanema eest mööda, langetades leina- ja austusemärgiks lipud.

Kas olefe

juba ise tellinud tulevaks aast. „Kaitse Kodu!“ kõnelenud naabrile, et „Kaitse Kodu!“ tellimine tulevaks aastaks on avatud ja et aastatellijate vahel pannakse toime väärtusliikude võitudega võiduloostmine?

Veel **täna** tehke seda.

palvemajas ja ei võtnud polgu elust peaaegu sugugi osa. Nad olid polgus täiesti „võõraslasteks“. Oma ohvitseride neil polnud, nende aset täitis komitee. Sama aasta suvel saadeti ratsaväelased ühes polgu tagavaraosadega maale põllutööle ja septembri alul — Eesti tagavara pataljoni juure Tartu. Varsti pärast seda tõi aga Tallinna Peeter Suure merekindluse komandant ratsaväelased oma võimupiirkonda Tallinna, kus 1. Eesti jal. polgu st.-rittmeister Stolzen'il käskis Eesti ratsakomandot vormeerida. Sama aasta novembri alul otsustati moodustada Eesti ratsaväe divisjon. Seks saadeti ratsaväelased 7. dets. Viljandisse, kus tol korral oli käimas äge sisemine võitlus enamlastega. Ratsaväelased kisti siin soovimata sekeldustesse kohaliku enamliku täidesaatva komiteega ja Vene sõduritega, nii et kord kogu Vene 12. armee ähvardas Viljandi peale tungida ja selle muuta rusuhunnikuks. Seda aga suutis ratsadivisjoni ülem st.-rittmeister A. Stolzen ära hoida ja vähejuhtumine lõppes seega, et täidesaatev komitee ajas 4. jaan. 1918. a. ratsaväelased laiali ja võttis neilt sõjariistad ära. Osa ratsaväelasi taandus aga st.-rittm. G. Jonsoni juhatusel Tallinna, kus nad Eesti sõjaväelaste ülemkomitee juures jälle kokku tulid. 6. jaanuaril andis 1. Eesti diviisi ülem al.-polkovnik I. Laidoner st.-rittm. Stolzenile käsu Hagudis vormeerida Eesti ratsapolk, mida siis ka kolm nädalat suure innuga täideti. Kuid enamlaste survel oli Eesti diviisi ülem veebruari algpäevil sunnitud ratsapolgu uuesti laiali saatma,

Kolonel G. Jonson.

St.-rittmeister A. Stolzen.

kuna st.-rittm. Jonson ja Stolzen enamlaste poolt hiljem vangistati.

Saksa okupatsiooni ajal, 1918. a. märtsi alul, kutsuti ratsapolk kolmeeskadronilises koosseisus uuesti ellu Tallinnas. Eriti aitas sellele kaasa tooaegne Eesti diviisi staabiülem kol. N. Reek, kes valiti polgu ohvitseride poolt 2. eskadroni schefiks, kelleks on ta tänini.

Kuid juba märtsi keskel andsid sakslased käsu Eesti väeosade likvideerimiseks. Aga ratsaväelaste rippumatu iseolemise tung kanti demobiliseeritutega koju laiali, kus see hõõgus kui süsi tuha all, otsides võimalust lõkkele löömiseks.

Ja see lõi lõkkele: Saksa okupatsiooni lange-misel, 1918. a. novembris, tulid ratsaväelased Tallinnas kapten Jonsoni kogumisel esimese rahvaväe osana samal päeval (11. nov.) kokku, kui kindral Seckendorff võimu Eesti ajutisele valitsusele üle andis. Ratsaväelased nimetati esialgu kaitseliidu ratsasal-gaks ja hiljem ratsapolguks. See oli raske ajajärk, sest peale suurte majanduslikkude raskuste oli polk seotud veel raskete teenistuskohustustega — vastsündinud valitsusasutuste valvetee-nistusega ja igasuguste väljakutsetega. Siin vii-bides suurenes polk sedavõrd kiiresti, et 29. no-vembril võidi vastvormeeritud 1. soomusrongile anda 23 vabatahtlikku ratsaväelast al.-kapt. A.

Stolzeni ja J. Ratassepaga eesotsas. Peagi sõitsid ka polgu eskadronid ükshaaval lähineva punaväe vastu. Esimene tuleristimine oli 11. det. 1918. a. Valgejõe juures. Pärast murrangut 1919. a. jaanuari algpäevil algas kiire edasitung Narva poole põgeneva punaväe kannul.

Pärast Narva võitmist võimaldus väike puhkus, ja ehk küll punavägi meie piirest oli välja tõrjutud, polnud sõda veel kaugelki lõpul. Veel kümme kuud tuli ligi 10 korda üleoleva vaenlase vastu meie riigi piire kaitsta ja Põhja-Lätimaa vabastamisest osa võtta.

Sama aasta alul andis 1. ratsapolk ühe osa enesest ka 2. ratsapolgu moodustamiseks, mis

dusristi,*) vaid ka 84 hauakünkakest,**) mida ehivad lihtsad puuristikused.

Vabadussõja lõppedes koondati mõlemad ratsapolgud 1920. a. alul Tartu, kus nad s. a. kevadel väeosade reorganiseerimisel ratsarügemendiks kokku liideti. Sest peale on rügement täie jõu ja armastusega andunud kodanikkude ettevalmistusele kodumaa kaitseks, pannes suurt rõhku ka kehalise kasvatusel ja ratsaspordi peale. Ka kaitseleidu ratsamalevlaste väljaõppeks on ratsarügement oma kaasabi lahkesti annud, andes tarvitada hobuseid, maneeži, instruktoreid jne.

1924. a. suvel püstitati rügemendi juhtiva-

Tallinna maleva pealike vahelised laskevõistlused 31. okt. 1926. a.

teostati Viljandis al-kapten A. Stolzeni poolt. Sama aasta kevadest peale tegutsesid mõlemad ratsapolgud lõunaväerinnal, ja kui meie väed ka Põhja-Lätimaa vabastamiseks oma relvad pühendasid, lehvitsid ratsapolkude lipud võidukatele eskadronidele teed näidates üle Marienburi Kreutzburki ja — pärast hobuste jootmist Düünas — Jakobstadi. Suurema tähtsusega lahingud, mis ratsaväelased siin löid, olid Marienburi, Alt-Shvaneburi ja Kreutzburi all.

Rida raskeid ja otsustava tähtsusega lahinguid on ratsapolgud meie vabadussõjas löönud. On palju neid lahinguvälju, nii Eestis kui ka Põhja-Lätimaal, mida rügementide vapramad pojad on niisutanud oma verega! Mõeldes tagasi kõigi raskuste ja puuduste peale, mis ratsaväelastel läbi elatud, tulevad meele ühe lugupeetuma vabadussõja juhi sõnad, mis 1920. a. kevadel Tartus ratsaväelaste kohta öeldud:

„Need mehed on mul tulesst ja veest läbi käinud, ja sarnast sõjapraktikat ei saada nii kergesti!“

Ja seda nad tõesti said! Ratsapolkude kan- gelastegudest ei kõnele mitte üksnes 113 vaba-

mate ohvitseride — major P. Bassen-Spilleri ja kapten E. Krammi — algatusel ja eestvõttel rügemendi kasarmute ette ilus ja maitsekas mälestussammas vabadussõjas langenud ratsaväelastele. Sammas on koonduskohaks kõigil rügemendi tähtpäevil, nagu aastapäeval, noorsõdurite vannutamisel, ülenduste käsukirjade ette lugemisel jne.

Rügemendi juhatuse koosseisus on möödunud kümne aasta kestes nii mitmedki muudatused olnud. Rügemendi ülema kohal on teeninud: st. kapten A. Stölzen (1917. a. sept. — 1918. a. veebr.), lipnik A. Rosenberg (1918. a. märtsist — apr.), kolonel G. Jonson (1918. a. nov. — 1924. a. maini), kuna 1921. a. sügisest siiani on rügementi juhatanud major P. Bassen-Spiller, kelle abiks on major K. Reitel. 2. ratsapolku vabadussõjas (1919. a. — 20. a.) ju-

*) Ametl. andmete järgi on 1. ratsapolgus saanud vabadusriste 92, ja teises — 21 sõjaväelast, neist üks n. a. i. s. s. õ. d. u. r.

***) Vabadussõjas on langenud ja saadud haavadesse surnud: 1. ratsapolgust 72 ja 2. ratsapolgust 12 ohvitseri ja sõdurit.

Surmavaljal

Theodor Lessing.

Martha Steinitzi kogust „Helden der Güte“.

Alljärgnev lugu on a. 1916 tõeliselt sündinud ja seab meie silma ette kangelased selle sõna uusimas mõistes, kes küsivad Gandhi kombel: Mis nõuab julgust? Kas seista kahuri taga ja anda tuld või astuda kahuri ette, et seada end ohvriks teiste eest?

Kuid siiski usun igavesti ja üldiselt inimsüdamesse ning jälgin nüüd ses usus oma põhjatumat teed, nagu oleks see mõni Rooma viisil sillutatud maantee.

Heinrich Pestalozzi.

Kui roojastatud La Varennes'i metsa kohal roostepruun õhtu hõljus, valades loojenedes oma viimast päikesevered mustavasse püssirohuga pilvisse tuhaks põletatud põldude kohal, siis vaikisid mõneks tunniks kahurid — ja sõdurid kui siin — nii sealpoolgi kogunesid juues ja suitsetades, andudes unistustele või vesteldes: suitsuähmased, porist pritsitud, hullukstehtud metselajad, kes kolme kuu eest siia kokku aetud, mullakoo- bastesse pandud känguma, nüüd aga vaid mõneks hetkeks võisid anduda viirastuslikkudele unistustele.

Seitsme tunni kaugusele ulatusid sakslaste hästi kindlustatud seisukohad, käies kaares ümber kolme neist piiratava Prantsuse külla: Doutrepont, Aigles ja Turennes, — toetusid siis tunnikeseks Turennes'i metsatukale, milles ei laulnud enam ükski lind, ja tõmbusid viimati jooksukraavide hiiglavõrguna edasi-tagasi üle kogu avara Varennes'i välja. Palkide ja plankidega vooderdatud ja tsemendiga kaetud, pakkusid nad teinekord isegi teatud mugavust elu- ja magamisruumina.

Ühes kohas kippus üks jooksukraav 80 meetri lähedusse prantslaste omadele, nii et vastaslaagrite sõdurid öösiti üksikse laulmist ja van-

dumist võisid kuulda. Siinkohal oli siinpool ja teispool okastraataedu tõmmatud, aga vabal väljal sügavasse maasse tõngutud trehtriakude vahel lamasid surnud; sest surnud heideti üle traataia, kuna nad midu jooksukraavis ruumi takistasid ja õhku rikkusid. Ent öösiti — (see oli kuude kaupa sõnatuks kokkuleppeks mõlemi poolte vahel) — ronis tulevahetuse vaikinedes paar julge südamega meest jooksukraavi avausest läbi okastraadi ja mattis vahemaal — seda nimetati „surnuväljaks“ — langenud selfimehi: prantslasi sakslaste kõrvale, vaenlast vaenlase küljele. Üle mullakiingaste kärgehtasid siis veel kord püssid langenute auks ja helgiviskaja kirkases valguses kumas veel kaua tammepuust rist punava pihlamarja pärjaga, — ah, nii punane nagu veri —, mis mõni ustav sõber oma langenud sõbrale oli põiminud, kes nüüd seal puhkas.

Samas jooksukraavis asus ka sepp Stiglmeir Ingolstadt'ist, kes kui hea pasunapuhuja igal õhtul andis signaali, mille järele meeskond mõneks öötunniks tohtis varjatud koopas heita puhkama, kui esimesest etapist, mis kolmveerand tundi eemal, vahetus asemele jõudnud. — Seda olid nüüd kõik ootamas. Aga sel õhtul ei kostnud veel ikka ühtki signaali, kuigi vahetus juba ammu oli kohal...

Logeleti mullakoopais, mis ülalt lennukilt vaadates nägid välja nagu hiigla vankrijäljed või künnivaod, mis kubisesid väsimatult hüplevaist mustadest maakirpudest. Läbi surnumaheda õhutorahu lehvis tasakesi tuulejahedust idast, tuues

hatasid al.-kapt. A. Stolzen ja kolonel-leitn. R. Luik ja R. Uritam.

Veel tänini teenib rügemendis koguke vabandussõja kangelasi ja vabandusriistkavalere. Need on: major K. Reitel, kaptenid — E. Kramm, B. Lemann ja V. Tetsmann, leitnandid — F. Sibul, F. Jänes, P. Vendt, A. Nieminen ja F. Kurg, veltveebid — J. Hirjel ja H. Lillakas, van. allohv. E. Luukas j. t.

Isamaa eest langenud kangelaste suurimaks ja parimaks palgaks jääb ajaloo igavene mälestus, igavene eeskuju ja rahvapõlvede tänu!

Ratsarügementi ennast ta tänasel juubelpäeval tervitades soovime talle raugemata jõudu, head õnne ja rohkem edu tema edaspidises töös meie vabariigi julgeoleku kaitseks ja heaks käekäiguks.

Tulevik väärigu võidukat minevikku!

E. M.

Teil on võimatu

olla korralik kaitseliitlane, kui puudub Teie lugemislaualt „Kaitse Kodu!“ Ainult tema kaudu saate olla kursis kõigi kaitseliitu puutuvate korralduste ja hüsimustega.

kaasa öisi unelmaid kaugest kodust, mis hõljuvad vaikselt trööstivate hingede karavanina meie kohal, kes me päevast ja valgusest oleme peletatud. Seal õitsev kirsipuuoks, mis koputab vastu akent isamajas, — või Jaakobi allik pärnade all linnakese ees; — unistusse vajunud majad Rheini ääres, — ah, nii kauge, kodune vanaema näoke või videvikku vajunud paar hella kuldjuukselist lapsepead suurte siniste silmadega....

Mõned juba jälle asusid tüütuseni kordvale kaardimängule. Teised vahetasid sigarette, piibutubakat ja ninatubakat. Ühed parandasid oma saapataldu ning lugematud, tiisedad rusikad kopsisid ja toimisid laskeaukude kallal või puhastasid püsse ja seadsid bajonette. Sest täna öösel — (seda teadsid kõik) — pidi algama suur tormijooks, mis ometi kord pidi puhastama vaenlastest prantslaste all oleva kraaviala vastu „surnuvälja“.

Saksa ohvitser kinnitas raudristi Dilloyer rinnale.

Ja need siis olid nüüd need viimased tunnid. Võis kirju kirjutada või oma testamenti teha, võis mõtiskleda või juurelda, juua või Jumalat paluda. Nagu kellelgi süda kutsus.

Ja kuigi võimsad surmaneitsid, lahingut juhivad vallkäärid, juba kõigi nende ustavate meeste peade kohal kohisesid, ja küll vist juba nii mõnegi otsaesise olid märkinud oma surmasuudlusega, nagu metsavaht tähib puud, mis homme määratud raiumisele, — siiski oldi ka täna õhtul sama vallatu nagu muilgi õhtuil. Sest alati laskus hingesse videviku tulles mingi metsik hoolimatus, nii et aina naerdi, teadmata ise, miks. Kas seepärast, et jälle üks mõttetu päev oli eluarvest maas ja lõpusiht nagu lähemal tundus, nii või teisiti? Või oli see, et ikka veel elati ja surmale jälle kord ninanipsu oli löödud?

Kui vahetus kohale oli jõudnud, trügiti tihedate salkadena kokku, heideti nalja, õrritati, süljati ja naerdi, ning oodati sepp Stiglmeiri tuntud signaali. Nagu igal ajal lendas sinnatäna sõduri nalja, mõttevaeseid kõnekäände, mis nädalate ja kuude jooksul taovad ajju: pilkelaulud, odavad operetiivisid, mida miljon ja miljon kordi oma ette jorutatakse, kusjuures üksteisele mõtte-rikkalt otsa vahitakse ja põhjusetult naerma

pursatakse. Keegi juba venitas jälle tuntud „Stiglmeirmarssi“. Ja peagi tõmbas kogu jook-sukraav kaasa:

„Jooksukraavis meil vilets on järg,
Kõht on tühi ja nahk on meil märg;
Hommikueineks on sinised oad,
Lõunatoitudeks samased road;
Kui siis jõuab siin õhtuke kätte,
Astub sepp Stiglmeir kõigi ette,
Puhub meile: Tätärätätette —
Tõesti, see mees on kõikidest ette!“

— — — Korraga katkestus ladus tempo! Mõned jooksid laskeaukudele. Eespool, „surnuväljal“ prantslaste jooksukraavide suu ees näis midagi iseäralikku juhtuvat. Juba sähvas siin-seal mõni pauk. Ragisedes tõusid tulised pallid õhku, löid ähvardavate ussidenä tervitades risti teineteisest üle ja kukkusid siis kuhugi kraavi või kraavide taha.

Mis aga oli seal näha? „Surnuväljal“ siin-pool prantslaste okastraati, umbes viiekümne meetri kaugusel meist, seisid keset kuulirahet üksik mees võimsalt vastu punakashalli õhtutae-vast. Pikkamisi komistas ta lähemale üle muti-mättalise, trehteraukliku maa. Mõned arvasid olevat näinud, kuidas ta pea terava kiivriotsaga ettevaatlikult üles oli kerkinud. Teised teadsid ütelda, kuidas ta käed halli kraavikaldasse küün-tega kinni hakkasid ja kuidas ta kõhuli okas-traatide alt läbi pugedes imelikul kombel elusalt pääsis välja õudsele surnuväljale: ülejooksik, sa-lakuulaja. Vististi mõni hullumeelne.

Kuna kogu lähemale liikus, tunnistasid välja-vahtijad selgesti üht õrnavoitu väikest meest, hoopis ilma peakatteta või kiivrita, ka päris sõja-riistadega, mustade metsikult lehvivate juustega ja päramikistud eksivate silmadega, kindlasti mõni nõdrameelne, kes alatasa märku andes osutas mingisugusele teatud kohale surnuväljal, kuhu poole ta ise näis tüüriivat.

Nüüd susises käsigranaat. Nõdrameelse vehklev käsi kukkus lõrtsti alla. Kuna hinge ta-gasi tõmmates juhtumust jälgiti ja ühest jooksu-kraavi eemalolevast otsast, kust samuti oli ha-katud sündmust tähele panema, uuesti mõned paugud kostsid, kiskus kahvatu inimene juba kokku nagu kinnikargav taskunuga ning lamas veel ta valuoiged kuulvat ja ta punast verd nä-gevat nõrguvat hallide kivide vahele.

„Selle laul on lauldud!“ ütlesid Saksa sõdu-rid. See oli harilik kõnekäänd, millega rahul olles kindlaks tehti, et jälle kord üks vaenlane oli teise ilma saadetud.

Aga vaata! Nagu metsik demon võttis lan-genu veel kord kõik jõu kokku, vankus edasi, kuk-kus jälle, roomas edasi mööda põldu, karjus, vehkles, viipas, kuna üle tema ja ta kõrvale kuu-rid lendasid. Viipas meelegeitlikult verdnõretava käevarrejuuga.

Nüüd olid kaks sakslast midagi muud sil-manud.

Surnuväljal, seal kohal, kuhu tüüris see õn-netu, nagu tuulest aetud puri, lamas hall kogu, mis nagu pikksilmaga selgesti võis näha, pikka-misi edasi liikus. Jah, tõesti! — nüüd nägid seda juba mitmed palja silmaga: kõhuli end edasi lo-histades püüdis ka see teine inimene sakslaste jooksukraavi poole, alatases hädaohus lahtisel põllul ühelt või teiselt poolt saada tabatud sur-mavast kuulist. — Kas oli see mõni prantslane? Kas sakslane? Need, kelle head silmad, otsusta-sid univormi järele, et see pidi olema sakslane, ja kui ta pikkamisi tuli lähemale, nähti ka juba

ta halli Baieri sõdurikuube. Ja äkki hüüdsid mitmed veendunult: See on Stiglmeir!

Väike leitnant von Lieven, kahvatu, ärritunud, tantsis pööraselt piki jooksukraavi, kiskus sõdurid laskeaukudelt ja kisendas vahetpidamata: Mitte lasta! Mitte lasta! Nüüd olid ka kaugevad jooksukraavid metsatuka taga tähelepänelikuks saanud. Ainult siin-seal põrises veel Saksa seisukohalt mõni kauge pauk, millele prantslaste poolt ei vastatud. Juba hüppasid mõned mehed kraaviäärele välja. Kuid kainemad keelsid: Ettevaatust! Tagasi! Nemad tahavad meid vaid lagedale meelitada, et meid seal maha põmmutada!...

Aegamööda jäi kõik vaikseks. Sõdurid ripusid luureavaustel ja jälgisid põnevusega roomavat sakslast ja mõistatuslikku prantslast,

Kolonel lükkas kärsitult sõduri kõrvale, laskis silma kiiresti üle põllu käia ja ütles: „Kumardu!“ Ronis siis sõduri seljale ja sealt kindla hüppega, kuna kaks teist meest teda tagant järele aitasid, võitis ta hoogsalt kraavivalli ning seisis nüüd ülal lagedal põllul prantslaste püsside märklauaks. Kuid Prantsuse püssid vaiksivad. Nüüd astus Saksa kolonel julgesti edasi.

Vaevalt aga olid sõdurid oma kolonelli ülal silmanud, kui neid enam keegi hoida ei jõudnud. Üksteise võidu ronisid ja kargasid nad kaevikust välja. Pea seisis kogu kompanii surnuväljal. Vahepeal oli verine, hirmsasti haavatud prantslane Saksa seisukohtadele jõudnud; hädavaevaga vedas ta enese taga poolsurnud Stiglmeiri nagu rasket harpuuniga piütud valaskala. Aga juba jõudsid paar Saksa sanitari talle appi ja võtsid

Tallinna maleva poolt Tartust kaitseliidu päeva võistlustelt kaasatoodud võidud.

kuidas see end sirgeks ajas ja jälle kukkus ja ikka uuesti jõu kokku võttis, kuni ta viimati saabus sinna paika, kus nähtavasti raskesti haavatud Stiglmeiri surnuväljal asjata vaeva nägi ja vingerdas nagu poolekslõigatud vihmauss.

Nüüd aga võis ka teiselpool, prantslaste jooksukraavi tagant, näha üles kerkivat kõiksugu kahtlasi kogusid: mütsisoppe, habemeid, nägusid, terveid kehi tuli nähtavale. Juba istus üks prantslane ratsuti hallil kraavivallil ja viipas ning viipas. Nüüd kippus asi siiski kahtlaseks muutuma.

See oli vaenlane, keda paari tunni pärast pidi täagile pistma. Kas on siin mõne sõjakavalusega tegemist? Mõni püüis? Keda tahteti siis uskuma panna, et Prantsuse sõdurid esimestest ridadest pärast kolmekuist võitu oma võitluse panevad seisma, et päästa sepp Stiglmeiri Ingolstadt'ist?

Saksa seisukohtadel tirisid allohviterid sõdurid tagasi. Siin ei tohtud midagi ette võtta ilma ülemuse otsekohese loata.

Seal tuli kolonel Krüger kraavi mööda meie poole, rahulik mõistlik mees! Ka baierlane. Rinnaal tal rippus vahvusemedal ja kiiresti õlgadele visatud literkal kõlkus nõõpaugus raudrist, lüües kõlisesed vastu haljaid nõõpe. „Mis seal on?“ küsis ta rahulikult. Ja sõdur lähemal laskeaugul koges, nagu ehmatuselt halvatuna: „Prantslane toob Stiglmeiri!“

raskesti haavatu oma hoole alla. Staabiariist tõmbas tal kindla löikega mundri kuue lõhki ja topis linasega ta haava kinni. Igast küljest kubes nüüd ka prantslasi kokku ja mõlemad meeskonnad seisid imestunult üksteise vastas. Kuid juba seisis Saksa kolonel kindlalt ja rahulikult hulljulge prantslase ees, kes, kahvatu ja verest nõretav, vaevalt end jõudis jalul hoida, ent siiski heas sõdurikorras tõmbiks lastud käe püksioõmb-lusel hoidis ja Saksa ohvitserile raporteeris: „François Dilloyer Rouen'ist; tööline.“ — Seal — vallutatud võimsast liigutusest, teadmata, kuis väljendada seda, mis ta sees ja temaga juhtus, kiskus Saksa ohvitser oma raudristi litevkal, kiskus ka nõõpaugust lindi ja hakkas kohmakalt vabisevate kätega kinnitama risti Prantsuse töölisest sõduri univormikuuele. Prantslase silmist puhkes vaikne uhkus, kuna paar Saksa sanitari tal käe käisest vabastasid, et ta purukslastud käsivart siduda.

„Keegi Rouen'ist“... „Tööline!“ käis sõnum suust suhu ja ei tarvitsenud mingit lähemat seletust; sest igauks aimas ise, kuidas kõik juhtunud: noor prantslane oli sealt, oma kraavist, tähele pannud, et ärakorjatud surnute hulgas lamas üks, kellel veel hing sees, ja et see elus oli mõlemi poole kuulivihma all; ta nägi, kuidas see vaeseke õudsel surnuväljal asjata vingerdas ja meeleehtlikke katseid tegi pääseda surnute

vallast ning läheneda Baieri väeosadele. Siis oli noor Dilloyer püüdnud sakslaste tähelepanu juhtida nende oma mehele, kuid nähes selle katse tagajärjetust kasutas ta õhtust tuleriistade vaikimist seks, et panna oma elu kaaluks ja katsuda, kas ta vast siiski veel saaks sakslast kuidagi viisi tagasi toimetada tema meeskonna juure.

Seda mõistsid kõik, ja kuigi see kangelas-tegu neile kõigile näis samavõrra uskumatu kui hull, siiski äratas see igapäevase soovi olla selle vaenlase vääriline ja ka oma poolt mingit lahkest üles näidata mõnele neist võõraist. See oli esimest korda, et need sõjasitked mehed, kes nüüd juba kolm kuud oma hauakambrites üksteise vastas kükitasid, aetud ainsast ihast, kuidas aga saaks teisi üle lüüa, haavata, surnuks lasta, — nüüd teineteist silmast silma, üsna lähedalt, võisid vaadata. Peaaegu üllatas neid, et neil kõigil sopakoorukese alt sama valge nägu, sama kurnatud, püssirohust ja mullast märdinud, kõigi viha- ja kättemaksukuraditest roojastatud inimnägu. Ja lühikese, tumma silmapilgu järele, mis täis mingit suurt imetust, puhkesid nad korruga kõik üksteisega naerma. Naersid nii, et seal polnud otsa ega aru. Naersid meeletumalt. Piiritumalt. Naersid pisarateni. Nagu oleksid nad kõik korruga saanud heita pilgu millessegi määratumasse maailmakomöödiasse ja võiksid nüüd toreda naeruga vabastuda inimese koormatandvast elajalikkusest ja rõhuvast eluraskusest, mis korruga neil nagu langes südameilt. Ja et nad üksteise keelt ei osanud, hakkasid nad truusüdamlilikult üksteisele kätt andma ja oma nimesid nimetama ja oma kodanlikke elukutseid, kusjuures juhtus, et seal surnuväljal ühes paigas kaks rätseppa kokku said, teisel aga kaks lukuseppa või kolm kingseppa või jälle mõned taluperepojad ja nüüd — elavalt ärritatud, kohe üksteisele tahtsid jagada oma kogemusi ja igatsusi. „Wie viele Kühe?“ — Mitu lehma? mõistis üks Saksa keeles küsida. Ja teine tõstis kõik kümme sõrme, et Prantsuse keeles vastata, et tal kümme lehma kodus isatalus. Nad nimetasid ka ilma pikema seletuseta oma laste nimed ja oma südame-kallima ja mõistsid kohe, millest kõneldi, ütlesid teineteisele isegi „sina“ ja „seitsimees“, nagu oleksid nad ammust ajast seltsimehed, kõik ühest ja samast tormide vintsutatud hädalaevast. Nad märkasid, et kui siinpool nii sealpoolgi valitsevad samad viisid ja harjumused. Juba jagati vastastikku paberosse, piibu- ja minatubakat ja naerdi, kui üks liig paks ja teine liig peenike....

Vahepeal vajus päike tuhakslastud põldude taha ja La Turenne'i metsatuka tagant kõlas kaeblikult pikaldane ja hoiatav signaal, mis Saksa sõdureid sundis tagasi minema oma jooksukraavesse. Sest vaid paari tunnikese und võisid nad laugeile lasta; siis pidi algama suur tormijooks, tallates müüdises üle surnuvälja, millel nad praegu veel seisid sõbralikus jutuvestes oma surmavaenlastega läheneval ööl. Nüüd nad ehmusid. Sest see signaalihäääl kandis nad jälle tagasi sõja teadlikkusesse ja et see oleks isamaa äraandmine, kui julgeks keegi sõnakesegi lausuda sest, millest isegi isekeskis kõnelda oli keelatud ja mis siiski oli kõigile teada, et see täna öösel pidi tulema.

Ainult väike mõttekehv leitnant von Lieven padistas vahetpidamatult Prantsuse keelt ja ütles ülevoolavaid mõttetumaid sõnu rutates ühe surmavaenlase juurest teise juure, pale üle valatud pisaraist, — sest temale oli see ta noore elu ülim tund.

Kuid ühtki sõna ei tulnud enam kolonel Krügeri suust. Seal ta seisis nagu kivist kangelan! Ei! Nagu vaene tabatud patune. Ta lihtsad pruunid juuksed näisid korruga olevat halliks läinud, ka nägu oli tal tuhkjas-hall, nagu kolodaim purukslastud surnuväljal hilisel ehavalgel. Siis järsku end kokku võttes andis ta kõlatumal häälel armutu valju käsu: „Püsside juure!“

Sõdurid seisis silmapilgu kõheldes, nagu oleks neil küll suur himu vastu hakata. Nüüd vahtisid nad metsikult ja kibedalt ringi. Siis aga andis Saksa sõdurid Prantsuse sõdureile kätt ja lausisid truusüdamlilikult: „Noh, Jumalaga siis, olge tublid, seltsimehed, ja jälle nägemiseni!“ Aga korruga nad mõistsid, mis nad seal õige olid olnud, ja kuidas nad kõik nagu mingid veiderdajad

Kaua seisatas kogu tammepuust risti ees....

mõnes komöödias tundusid, ja jälle purskasid nad naerma, nii veider oli see kõik. Siis saabus lühike silmapilk, mis neid nagu välja tõstis inimmaailmast ja ajast, ja mil kõik ned surmale pühendatud, kurjasti tarvitatud, vaid tumedalt aimavad hinged oma rasked, väsinud töölistkäed teineteisele õlgadele panid ja üksteisele tühjadesse, tuhmidesse silmadesse vaatasid määratu tõsidusega, ja mõned isegi teineteist suudlesid seal tuhkjashallil, seemnetas surnuväljal, mille kohal löid särava esimesed tähed.

Vahepeal oli Stiglmeir hästi seotud ja kandraamile paigutatud, et teda tagumisse etappi saata. Ka ta noor elupäästja, vahva Dilloyer, oli hoolega seotud, sest kadunud käe amputeerimine tuli juba Prantsuse arstide hooldeks jätta. See tuli nüüd, oma seltsimeestelt pooleldi kantud, pooleldi toetatud, et kolonel Krügeriga jumalaga jätta ja teda veel kord tänada raudristi eest. Aga kolonel liigutas vaid lühidalt pead ning ei lausunud sõnagi. Nüüd ronisid kõik siinpool ja sealpool jälle tagasi oma kraavidesse, et ustavalt täita oma kohust isamaa vastu. Juba hakkasid jälle paugud kostma, sest tagapool, eemalolevatel seisukohtadel oldi umbusklikuks saadud, ja lähem Saksa major saatis käskjala kõva käsuga, viihimatult tagasi minna kaevikuisse....

See kraaviala tuli ohverdada. Vahva meeskond pidi täna öösel isamaa eest surema. Kas siinpool? Või sealpool? ...

Kuid esialgu mindi puhkama. Sakslased nii hästi kui prantslasedki. Läbi surnumaheda õhturahu sõudsid hiljakesi tuuled idast ja läänest, tuues oma tiivul öisi unelmaid kodumaalt, need hõljuvad vaikselt meie kohal, kes me imedepimedad keset imesid, tulevad trööstivate hingede karavanina: seal õitsev kirsipuuoks, mis koputab aknale isamajas, Jaakobi allik pärnade all linnakese ees, unne vajunud majad Loire'i ja Rhein'i kaldal, kauge Saksa, kauge Prantsuse vanaemanaoke või videvikku uppuvad armsad valge- ja mustajuukselised lapsepead, siniste silmadega... mustade silmadega.... sakslaste silmad... prantslaste silmad... Öö oli nii ränk ja raske. — Raadiotelegrammid lendasid läbi kaevikute: Mõtted ja käsud kõige vägevaimalt kindralstaabilt. Keisri viimne tervitus oma surmale määratuile. Ordonantsid saabusid. Nende laternad vilkusid. Varjud jooksid maa all. Välja kohal kohisesid mustad tiivad. Ja kustki kostis läbi öö eemalt öudne naer. La Turenne'i metsakeses, kus juba

mitu kuud ei kuuldud ühtki lindu, karjus kesköö ajal öökull....

Ainult vähesed sakslased säilisid selle öö tormijooksust. Kolonel Krüger, kes seda juhata, oli esimene, kes langes. Ka väike lapsik leitnant von Lieven suri sel ööl vahvat sõdurisurma. Need vähesed aga, kes kraavimaad võidukalt olid vaenlasest puhastanud, levitasid vaevalt usutava loo. Nad tõendasid, et pisut varem kui tuli käsk: „Marss, marss, kaevikust välja! Täak ette!“ neile kõigile nähtavalt ilmunud täiskuu paistel ühe mehe kogu, tulles välja La Varenne'i metsast. Pikkamisi, raskesti jalgu tõstes liikunud kogu nagu Dilloyer üle surnuvälja, — ja nad olevat näinud, kuidas ta kaua seisatanud tammepuust risti ees, millel pihlakmarjapärg punetanud kui veri. Siis kadunud kogu kaugusse. Ja siis olevat nad ka märganud, et ta pead ümbritsenud kibuvitsakroon.

J. N.-W.

Helvidius Priscus.

Epiktetos.

Keiser Vespasianus laskis kutsuda enda juure Helvidius Priscuse ja palus teda senati istungist ära jääda.

„Sa võid takistada mind sisse pääsmast,“ kostis ta, „kuid niikaua, kui olen senaator, on mu kohus olla senatis.“

„Ükskõik, tule siis, aga ära kõnele midagi.“

„Ära anna mulle määrust, siis ma vaikin.“

„Aga minu ametikohus ongi just anda sulle määrus.“

„Ja minu ametikohus on kaitsta seda, mis õigeks pean.“

„Ma lasen su surmata, kui kõneled!“

„Kas ma olen öelnud seda, et olen surematu! Täida sina oma kohust, ja mina täidan oma! Sina võid lasta mind surmata, ja mina võin minna surma ilma vabisemata!“

Dõfke minu koolnud.

Walt Whitman.

Nägin suure Loodusema; ta silmitses mõtetes koolnuid. Kurvalt silmitses ta purustatud laipu, inimliikmeid, mis olid laiali lahingväljal.

(Viimane kahur oli tummunud, püssirohu-suutsu hõljus veel õhus.)

Ja astudes hüüdis ta maale valusal häälel:

„Võta nad oma hõlma, maa; ära lase ühtki mu poegadest raiskuda, ära lase aatomigi hukka minna.“

Ja teie, jõed, võtke nad, võtke nende kallid veri.

Te maa koopad, taeva selge õhk.

Lõhnavad põllud ja viljaväljad, te sügavad veed.

Te mägede rinded, metsad, kes olete punased mu laste voolavast verest.

Te nuud, imege see oma juurtesse päranduseks võõrile tuleviku võile.

Võtke minu koolnud, mu noored, tugevad mehed ja nende kallid, kallid, kallid veri.

Ma usaldan nad teie hoole — te annate nad ju ükskord mulle ausasti tagasi, udu kerkides mullast ja rohust, sadade aastate pärast, tuule vaiksuse hinguse käies üle maa. Andke mulle tagasi mu armsad, surematud kangelased.

Andke nad mulle, kuigi peaks kuluma aastasadu, andke nende hinged, ärge laske aatomigi hukka minna.

Oo hauad ja aastad, oo õhk ja maa, kes lõhnate armsasti! Oo minu koolnud! Andke nad mulle taas; sündigu see pea või aastate pärast, aastasadade pärast.

Mõffeld isamaast.

Kogunud — h —

On täiesti loomuvastane, kui võideldakse oma kodumaa vastu.

Fenelon.

Isamaa-armastus on kõigile inimestele omane, ja sünnimaa, olgu ta ükskõik milline, on alati armsam kui teised maad. See armastus on mitte ainult loomulik, ta on ka seevõrra jõurikas, et inimene teeb kõik, kui ainult tema käsib. Kui kõrgele ei kannud ta kunagi kreeklased ja roomlased!

Montesquieu.

Surm, millele end pühendatakse isamaa nimel, pole milliski varajane, olgu surmaaasta milline tahes.

Franklin.

Suurimad vooruse imed on sündinud isamaa-armastuse tõukel; see õrn ja elav tunne, mis liidab enesearmastuse jõu kogu vooruse iluga, annab esimesele energia, mis, ilma et ta viimast muudaks, annab talle kirgedest kõige heroilisema ilme.

Rousseau.

Igal kodanikul on kohustused isamaa vastu kõigi oma talentidega, samuti annab ta isamaale osavuse neid käsitada.

d'Alembert.

Kultuurinimese esimene kohus on oma isamaad armastada.

Napoleon.

Isamaa — see on ühine ema; meie oleme ta lapsed. Iga vooruslik mees täidab oma kohuse isamaa ees.

Stienne.

„Lotta-Svärd” ühingu kodukord.

(Lisamäärused ja selgitused põhikirjale.)

Tegev-lottad.

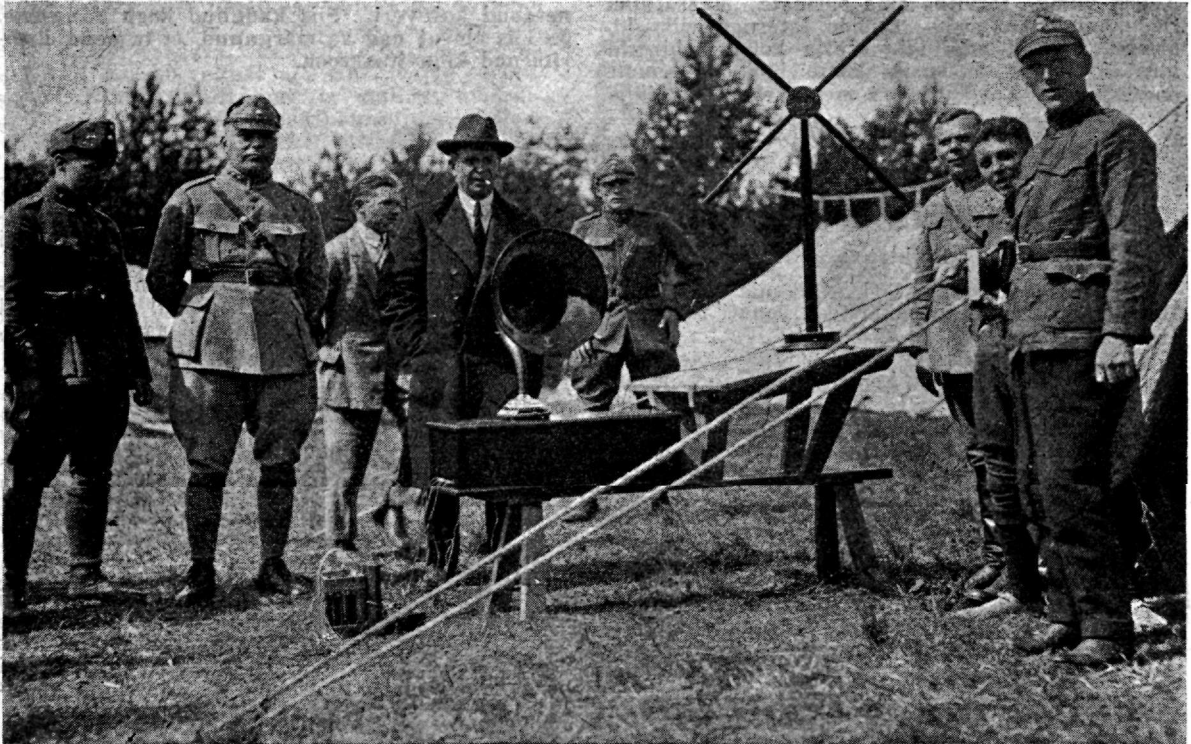
Sanitaarjaoskond.

Ülikond ja varustus. Poolvillane sõredast riidest jakk. Sirge seljaga või sümmeetriliste voltidega (sissepoole), ilma ülemiste taskuteta, varustatud kahe rea lõvinööpidega. Pikkus: seeliku pikkune. N a h k r i h m.

Jalanõud. Pikkade säärttega, madalate kontsadega ja vettpeidavad.

Toitlusjaoskond.

Ülikond. Poolvillane sõredast riidest. Lühikest jakki ja hõlmast küllalt laia seelikut peetakse väljaköögitöös mantlist praktilisemaks, mi-

Tallinna maleva Leetse laager 23.--26. juunil 1927 a.

Puuvillane ülikond. Hallist lüstrist. Pikkus 25 sm. maast. Kaelus kõrge allakäänatud või esimese nööbini allakäänatud. Valged kaeluse- ja varukakäänded, ilustatud ainult pilutus- tega, seda ainult pidulikkudel puhkudel. — Läbiõmmeldavad, hallid luunööbid. Käseid võib töö juures kinnitada üles õla peal olevasse nööri, käis- suhu selle tarvis. Õmmeldud nööri paugu abil. Põll: Valgest riidest. Taskud puusade kohale kinnitatud, kümmalegi poole üks. Hall põll: Samasugune nagu toitlus-lottadel. Sanitaar- lottadele tarvituse puhuks osakonda muretsetud ja varakambris alles hoitavad. Peakate. Nokata müts poolvillasest sõredast riidest, varustatud kaitseleidi reamehe kokardiga. Valge kolme- nurgeline rätt 90×130 sm. Servadel ½ sm. laiune rant. Ilma Punase Risti märgita.

da aga ka võib tarvitada. Pikkus 25 sm. maast. Jaki peale käib nahkvöö. Pluus on samasugune nagu sanitaar-lottadel.

Peakate: Poolvillasest sõredast riidest müts samuti nagu sanitaar-lottadel.

Hall kolmenurgeline rätt 70—72×100—104, ees 1 sm. laiune valge rant.

Valge — samasugune nagu sanitaar-lottadel.

Tööpõll: Hallist puuvillariidest, eest või tagant nööbitud, küllalt lai, nii et see mahuks poolvillasest sõredast riidest ülikonna peale; mahukad, pealeõmmeldud taskud.

Söögi ettekandmise põll. Valge, samuti nagu sanitaar-lottadel.

Jalanõud. Samasugused nagu sanitaar- lottadel.

Tegev-lotta seljaranits.

Sisu loetus. Ranits peab olema alati täies korras. Ranits varustatakse järgmiste märkidega: a) lotta ees- ja priinimi; samuti mis liiki lotta kuulub. — b) lotta lotta-number ja kohaliku (kompanii-) osakonna nimetus. — Sanitaarlotta seljaranitsasse ömmeldakse veel Punase Risti märk. — Kõik ranitsas leiduvad asjad peavad samuti märgitud olema. Ranitsa vasakus välistaskus hoitakse ranitsa sisuloetlust, mis on järgmine:

Ranitsa vasak väike tasku: küünlad (või taskulamp), kott nr. 5, ranitsa sisuloetus.

Seljakoti õige väike tasku: nuga, kahvel, lusikas, jooginõu. Väljaplasku kinnitatakse pahemale poole ranitsarihma või vöö külge rippuma. Väljakatlake, kui niisugune on, kinnitatakse ranitsa külge.

Mantel: paremas taskus: taskurätik, taskuraamat, sulg, liikmetega nuga, käärid, kindad ja nahkindad (kui on); vasakus taskus:

Narva maleva naisorganisatsiooni juhatus.

Ranitsa sisaldus:

Kott nr. 1: üks lotta puuvillane ülikond (pealmine); üks alusriiete kord, 2 käterätti, 3 taskurätti, hügieenilisi sidemeid, (villaseid või laama-alusriided, kui niisuguseid tarvitatakse), 1 suur hall tööpõll, 1 valge põll (rinnalapiga), sanitaarlottadel — 3 põlle (mitte hallid, vaata eelm. lehek.), 1 hall ja 1 valge kolmnurk-rätt, sanitaarlottadel ainult 2 valget.

Kott nr. 2: 1 paar tagavarakingi, kingapuhastustarbed, 2 paari sojemaide villaseid sukki (ja kui võimalik hallid villased püksid ja hall villane särk).

Kott nr. 3: (Hoitakse tagavaraks poriseks saanud riiete jaoks).

Kott nr. 4: 1 seep, 1 juustehari, 1 kamm, juuksenõelu, hambahari, hambapastat, käevõiet, puhasstatud soodat, tualettpaberit, vedrunõelu.

Kott nr. 5: Portsjon kuivikuid, teed, suhkurt, soola (kui võimalik siis veel shokolaadi ja mõni karp konserve. See kott peetakse ranitsa vasakus taskus, muud kotid ranitsas).

õmblustarbed, tuletikud ja sidemed; sisetaskus: lotta-lint, 2 vedrunõela (lindi tarvis) ja lotta liikmekaart.

Sanitaarlottal on seljaranits ja erimääruse järele veel sidemetasku ja arstirohtude tasku, mille sisaldusest ja tarvitamisest annab lähemaid juhatusi sanitaarpealik. Mantlil peab olema märgitud lotta nimi ja ametikuuluvus.

Huolto-lottad.

(Lotta-kandidaadid.)

Sanitaarlottad kannavad pikka sõredast poolvillasest riidest pealiskuube (pikkus 25 sm. maast) riidest või nahkvööga vöötatud ja mütsi ilma kokardita. Muud lottad võivad kanda kas pikka või lühikest sõredast poolvillasest riidest kiube riidest või nahkvööga vöötatult ja mütsi ilma kokardita.

Juhatusel liikmed kannavad kõik mütsil kokarde.

Käiselint ja kilp. Lindi lafus on 8 sm. Selle keskel on vasakult paremale 45° nurga all 1 sm. laiune maleva värvidega varustatud vööt,

milles siis kumbki värv on $\frac{1}{2}$ sm. laiune. Vöödi peale on selle keskkohas õmmeldud kaitseliidu S.

Vasakul, vöödi ülemises lohus, on $\frac{1}{2}$ sm. kõrguste mustade püsttähtedega märgitud ühingu nimi, ja paremal, alumises lohus, 1 sm. suuruste tähtedega kohaliku (kompanii-) osakonna nimi. Vöödile kõige lähemal olev täht on $\frac{1}{2}$ sentimeetri kaugusel S tähest, S-i kõrgus on 4 sm.

Üle kilbi, mis on vapi kujuline, läheb 45° nurga all maleva värviline 2 sm. laiune vööt, milles kumbki värv on 1 sm. laiune. Keskel vöödi peal on kaitseliidu S. Kilbi põhivärv on valge.

Keskjuhatus juhataja. Kilbi suurus $9 \times 6\frac{1}{2}$ sm., selle üle põiki 2 sm. laiune sinine vööt, hõbelõngaga õmmeldud ja kuldõngaga palistatud S. Vööt ja S käiselindil samasugused. Tekstina keset linti S tähe vasakul pool „Keskjuhatus“ ja paremal pool „Centralstyrelsen“.

Keskjuhatus muud liikmed: Neil on nende kohalikkude (kompanii-) osakondade kilbid. Käevarell: hõbelõngaga õmmeldud S, 2 sm. laiuse sinise vöödi keskel. Tekst sama, mis eelmisel.

Maleva juhatus juhataja. Kilp $9 \times 6\frac{1}{2}$, hõbelõngaga õmmeldud mustaservaline S. Käiselindil samuti õmmeldud. Kohaliku osakonna nime asemel maleva nimi.

Muud maleva juhatus liikmed. Käiselint sama, mis juhatajal, ainult S ilma musta servata, kilpe kannavad nad nende kuuluvuse järele kohalikkusesse (kompanii-) osakondadesse.

Kohaliku (kompanii-) osakonna juhataja. Kilp $9 \times 6\frac{1}{2}$, S täht halli lõngaga täiteõmblus ja järsu mustaga palistatud. Käiselindil samuti.

Harilik lotta. Kilp $7\frac{1}{2} \times 5$, tumehalli randiga, S valge, tumehalli randiga.

Käiselindil S õmmeldud halli järele pistetud õmblusega. Joone ülemisel pool ühingu nimi, all kohaliku (kompanii-) osakonna kodupaik.

Näit.:
Lotta-Svärd
Tuusula.

Käise kilpide vöödivärvid: 1) Helsingi malev sinine, kollane. 2) Uemaa lõuna malev sinine, kollane. 3) Põhja-Uemaa malev valge, kollane. 4) Turu malev sinine, punane. 5) Pori malev kollane, sinine. 6) Lõuna-Häme malev valge, punane. 7) Põhja-Häme malev valge, punane jne.

Kilp kinnitatakse küünarnukist kõrgemale vasaku käise külge niihästi sõredast poolvillasest riidest ülikonna kui vihmakuue peale, viimase külge küll ainult siis, kui seda tarvitatakse lottatöös. Kilpi võib kanda ainult pealiskaubedel. — Kilbi alla tuleb malevates, kus kohalikud (kompanii-) osakonnad on nummerdatud, õmmelda

(Ladina täht) vastav number musta lõngaga varukasse.

Märgid: Lotta-rinnanõela peetakse kuuluvaks lotta-ülikonda ja selle muretsemist endale peetakse eriti soovitavaks.

Lotta-ülikonnaga ei või tarvitada muid kui lotta ja kaitseliidu rinnanõelu ning aumärke. Lotta-rinnanõela võib kanda ka tsivilülikonnas.

Punane Rist kinnitatakse kas üliriide või ülikonna vasaku käise käände ülemise serva külge ja seda kannavad ainult kaitseliidu arstile või mõnele muule tema poolt soovitatud arstile katse sooritanud ja lotta-töötuse annud sanitaarlottad. — Punase Risti märk tembeldatakse pahemalt poolt maleva templiga, tarvitades märkimistinti. — Kursused sooritanud „Lotta-Svärd“ ühingusse kuuluv haigetalitaja, kui ta aga lottakursust pole sooritanud, võib kaitseliidu arstilt oma tunnistusi ette näidates saada samuti õiguse kanda Punase Risti märki. — Haigetalitajamärk kantagu pluuil vasaku tasku voldis.

Väljakeetja märk kinnitatakse ümargusele mustale riidetükile, mille läbimõõt on 4 sm., ülikonna vasaku käise pöörde ülemisele servale. Seda märki võib kanda iga toitlusosakonda kuuluv tegev-lotta.

Keskjuhatus kursuste märki ning malevate kursuste märki kantakse pluuil vasaku tasku kohal.

Aumargid, spordimargid ja auhinnad.

Aumärke ühingul ei ole, mille tõttu kohalikud (kompanii) osakonnad ja malevad ei või võtta neid tarvitusele ilma ühingu aastakoosoleku nõusolekuta.

Suusatamis- ja rändmärke kantakse rinnal vasaku tasku kohal. Tingimusi, mille täitmisel neid märke võib ära teenida, saadakse sellekohasel nõudmisel keskjuhatus kantseleist.

Rändavaid ja muid auhindu on õigus maleval välja kuulutada ja tarvitusele võtta. Millal rändavaks auhinnaks tahetakse kohandada lotta-märki, tuleb selleks keskjuhatuselt luba nõutada.

Tervitamine.

Üldiseid juhatusi. Olles lotta-ülikonnas ja kohates lotta-ülikonda või lotta-märki kandvat isikut, peab lotta seda sõbralikult tervitama. — Samuti peab lotta ametiülikonda kandes vastama kaitseliitlaste, alampealikute ja ohvitseride tervitusele. — Lotta tervitus peab olema igal juhul täitsa loomulik, hääletu ja väarikas. — Tööl olles, kui keegi kõrgem kaitseliitlane, näit. maleva pealik või peastaabi esitaja kohale saabub, näit. koosolekule, tõusevad lottad püsti, võtavad hariliku algseisangu ja istuvad siis jälle. See sünnib hääletult, võimalikult täpselt, nimelt kõik korraga, nagu õpilased koolis õpetaja või võõra klassituppa tulles. Samuti,

kui tuleb keegi oma ühingu juhtiv isik, kes harilikult ei kuulu osavõtjate hulka.

Auandmise seisang. Lotta asugu auandmise-seisangusse juhtudel, millal püsti tõustes harilikult au antakse, nagu näit. Maamme laulu laulmise ajal. — Auandmise-seisang on loomulik, pingutamatu algseisang.

Palveseisang. Pea veidi madalamale kallutatud, käed koos.

Kantselei ja kirjavahetus.

Üldiseid märkusi. Kantseleitööde korrastamine on „Lotta-Svärd“ ühingu laadilistele organisatsioonidele arvamata tähtsaks eeltingimuseks. Ilma et töö liig laiapiiriliseks paisuks, võib ajakohaselt tegutsedes isegi piirata ja kergendada tööd ja ära hoida asjatut vaeva. Selgust, korda ja kiirust just kirjavahetuse pidamise kohta.

Kirjad. Iga kiri peab käsitama ainult üht asja. Kviteerimist ei märgita kirjas eneses, vaid see peab olema tehtud eraldi paberil, samuti ka igasuguste maksude tasumise teadaanded, kuna need peavad arvete tõendusena lisatama arveraamatute bilansi juure. Kirjade ülemisele vasakule servale märgitakse ära, mis asja kohta selle sisu käib, ja kui see on vastus mõnele eelmisele kirjale, siis millega see kiri liitub (tuleb märkida eelmise samasse asjakäiku kuuluva kirja number).

Saabunud kirjad nummerdatakse järjekorda, hakates numbrijärjekorda lugema aasta algusest; diaariumi (kirjade lauaraamatusse) märgitakse peale kirja saabumisnumbri veel selle seisukord, sel puhul ettevõetud tegevus ning vastus kirjale. Kõik tulnud kirjad köidetakse ühiste kaante vahele saabumisnumbrite järjekorras.

Väljasaadetavad kirjad nummerdatakse oma järjekorras ja kantakse oma numbritega ja sisuga diaariumi. Väljasaadetud kirjade äratõmbed järjestatakse väljasaatenumbri järjekorras ja köidetakse ühiste kaante vahele.

Ringkirjadel on, peale jooksvate diaariumi (lauaraamatu) numbrite, veel oma ringkirja numbristik, nad hoitakse eraldi teistest ühte kogutult alles.

Tempel. Ühingu keskjuhatuse kaudu peastaabilt tellitud templipulgad on vastavate (kesk-, maleva ja kohalikkude (kompanii-) osakondade) juhatuste vastutusel harilikult sekretäri hoiu all. Ühingu nime ametliku kinnitajana tuleb seda tarvitada eranditult kõikidel kantseleist väljasaadetavatel kirjadel ja arvetel; kviitungid, korjamislehed j. m. s. peavad tingimata olema varustatud tempelmargiga. Muidugi mõista ei tohi templipulka tarvitada nii, et see kuidagi võiks sattuda kõrvaliste isikute kätte.

Arhiiv. Arhiivi moodustavad m. s. need dokumendid, mis tegevuses on juba lõpulikult ära

olnud, samuti ka tulnud ja läinud viimased koo-
piatena kirjad, ka lauaraamatud j. m. s. varemast tegevusajast. Kõige halvem on alata jooksvat asjaajamist uue aastaga, millal näit. algab ka kõik kirjavahetus täiesti uue numbriga. Siiski on loomulik, et kirjade lauaraamatut, kassaraamatut, protokollide puhtalt ümberkirjutamise raamatut tarvitatakse vahest mitu aastat järgimööda veel edasi, kui nendes leidub veel ruumi. Peale selle harilikust kantseleitööst koguneva arhiivimaterjali tuleb anda arhiivi alalhoidmiseks ka kõik ühingu tegevust, lottasid ja nende tööd isoleerimustavad materjalid, nagu ettekanded (referaadid), trükitööd, ajalehed, kirjutused, ülesvõtted j. m. s. Säärase materjali kogumisel on juhatusel suured ülesanded ja selles võib talle iga lotta jõudumööda abiks olla.

Raamatupidamine. Juhatus vastutab selle eest, et raamatupidamine oleks selge ja täielik, et kõik osakonna sissetulekud ja väljaminekud oleksid täpselt raamatutesse sisse kantud ja et kõikidest rahalistest väljaminekutest hoitaks alles vastavad kassatõendused. Arvete revideerijad peavad tingimata läbi vaatama, kas dokumendid vastavad täpselt kassaraamatutesse sissekantud väljaminekutele ja sissetulekutele. — Osakonnas peab raamatupidamine sündima võimalikult jaoskondade kaupa eraldi. — Suuremates kohalikkudes (kompanii-) osakondades valitagu, kui tarvidus nõuab, igale jaoskonnale eraldi oma kassahoidja, kes on vastutav osakonna kassahoidjale

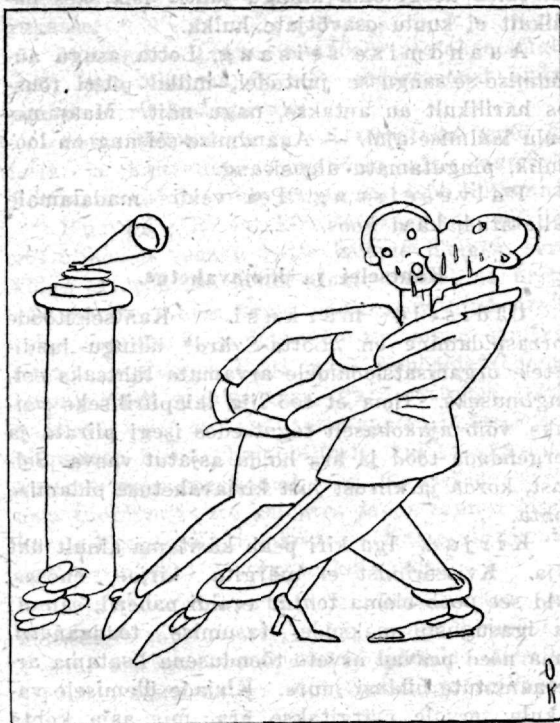
Varahoidmine.

Keskjuhatuse vastutab tema valitsuse all oleva varanduse eest ja valvab, et maleva juhatuste vara tarvitatakse ühingu otstarvete saavutamiseks. — Maleva juhatuse vastutab samuti oma valitsuse all olevate varanduste eest ning valvab, et kohalikkude juhatuste käes olevaid varasid tarvitatakse ühingu otstarvete kohaselt. — Kohalik juhatuse vastutab oma käes olevate varanduste eest ja valvab külaosakondade varanduste otstarbekohase tarvitamise järele. — Suuremate rahaliste väljaminekute või sissetulekute, näit. annetuste puhul on soovitatav, et alamalseisev juhatuse peab nõu endast ülema juhatusega. — Kohaliku (kompanii-) osakonna rahalises aruandes tuleb esitada külaosakondade arvete sisu, milleks külaosakonnad peavad nõudmise korral andma kohalikkude (kompanii) juhatusele tarvilikud teated oma rahatagavaradest ja muust varanduslikust seisukorrast.

„Lotta-Svärd“ kohalikkude (kompanii-) osakondade varandused tulevad hoida eraldi kaitseliidu varandustest ja sellest antakse tarviduse korral kaitseliidule varustusi ainult „Lotta-Svärd“ ühingu juhatuse otsuse põhjal. — Kõiki varandusi tuleb hoida alati suurima hoolega ja

Isand Joomanni patriotism ärkab...
„Ühe õhtuga kulutan su peale nii palju raha, et selle eest võiks kaitseliidule osta kuulipilduja!..“

Lõbustuste hooaja alul: Kaitseliidu harjutusi ja õppusi peaks ka sama suure vaimustusega tehtama.

tuleb neid kaitsta rikkimineku eest. — Kui kohalik (kompanii) osakond lõpetab oma tegevuse, peab selle juhatus maleva juhatusesele oma tempilulga ja arhiivi ära andma. Sama maksab ka maleva juhatusese kohta keskjuhatusese suhtes.

Distsipliin.

Kuna „Lotta-Svärd“ ühingu liikmeks olemine kohustab töötama ühingu sihtide kohaselt ning alistuma tema määrustele aastakoosoleku poolt tehtud otsustele, siis peavad juhatused seda liikmetele veel eriti meele tuletama, ning samuti ka seda, et lottad peavad esinema vääriliselt ja laitmatult ning täitma kõiki neile kohuseks antud ülesandeid.

Kui lotta jätab oma liikmekohustused hooletusse või tarvitab neid nii, et kaitseliidu organisatsiooni või „Lotta-Svärd“ ühingu väärtus ja sihid kannatavad selle all, peab juhatus võtma distsiplinaar abinõud tarvitusele; need oleksid: 1) isiklik hoiatus; 2) avalik hoiatus; 3) määratud ajaks tagandamine, missuguse aja määrab kohalik (kompanii-) juhatus; 4) jäädav tagandamine, missugusel korral põhjendatud taganda-

misotsus tuleb saata keskjuhatusesele kinnitamiseks.

Tagandatavale jääb õigus maleva juhatusese kaudu ka omalt poolt keskjuhatusesele seletuskirja saata. — Tagandatud liige peab oma käest ära andma kõik liikmemärgid, nagu: 1) käiselindi; 2) käisekilbi; 3) lotta-rinnanõela; 4) mütsimärgi; 5) kursustemärgid.

Seesugused tegevad liikmed, kes ei täida oma kohustusi ega alistu oma esimeeste (ülemuste) määrustele või kes on jäänud juba kauemat aega ära ilma seadusliku põhjusega kogunemistelt ja koosolekutelt, nimetatakse ümber toetavaiks liikmeiks. — Juhatus peab järele kaaluma, võttes arvesse kohalike olusid, missuguseid ärajäämise põhjusi võib veel pidada lubatavaiks.

Väljaspoolt ühingut ja kaitseliitu tulevad soovid.

Kuna ühingu töö on suunatud kaitseliitude avitamiseks, tuleb väljaspoolt neid mõlemaid organisatsioonide esitatud abipalumistele vastata keeldumisega, toetudes seadustele ja aastakoosoleku poolt vastuvõetud otsustele.

Erandlikkudel juhtudel võib palvele vastata jaatavalt, kui keskjuhatus selleks luba annab.

Ülal: Eesti-Vene piir Komarovkas
(vaadatuna Eesti poolt.)

Keskel: Miting Ledishtshe kiviteel
1927. a.

All: Piirivalve valitsuse ülem
kol.-lt. **Hans Kurvits.**

Meie piirivalve viieaastane.

Piirivalvele, kes viis aastat ennastsalgavalt ja tagajärjericikalt on kaitsnud meie riigi piire, meie südamlikum õnnesoov ta tegevuse viieaastase kestvuse puhul.

Piirivalvel ja kaitseliidul on mitmeti ühised ülesanded. Mõlemad peavad olema alati valvel, üks piiride ääres, teine kogu maal.

Ainult alatine valvelolek kindlustab meie julgeoleku, hoiab meid igasuguste hädaohtlike üllatuste ja ootamatuste eest. Selles on teadlikud piirivalve ja kaitseliit. Ning seepärast hindab ka kaitseliit täiel määral piirivalve tegevuse suurt tähtsust ja vastutusrikkust.

Rõõmu ja uhkusega peab tunnistama, et meie piirivalve oma lühikesel tegutsemisajal on võitnud üldise lugupidamise, sest ta seisis kõigiti ajanõuete kõrgusel ja täienes päev-päevalt omandatud kogemuste varal.

Ikka edasi samas suunas!

Saatke pilte

miilitsa, omakaitse
ja kaitseliidu elust.

Juba korduvalt oleme pöörnud meie Eesti tege-
laste poole üleskutsete ja
palvetega, et nad praegu
kirjutatava kaitseliidu aja-
loo jaoks saadaksid kasu-
tada pilte selle illustree-
rimiseks. Paljud on sel-
lele vastu tulnud ja meile
oma erakogudest pilte tar-
vitada annud. Kuid neid
on siiski alles vähe. Neid
peaks valikuks olema pal-
ju ja palju rohkem. See-
pärast pöörame veel kord
südamliku palvega kõigi
poole, kellel on pilte miil-
itsa, omakaitse ja kaitse-
liidu päevilt kuni 1. det-
sembrini 1924. a., neid
meile kasutamiseks luba-
da. Pildid hoitakse täiesti
korralikult ning saade-
takse kohe pärast nende
tarvitamist omanikule taga-
gasi. Pildid tuleksid saata
kaitseliidu peastaapi pro-
paganda pealikule, Tal-
linn, Kaarli 8, tel. 3-70.
Piltidele palume juure li-
sada täpne andmed selle
kohta, mida või keda ta
kujutab, ülesvõtmise aeg
jne. Endastmõistetavalt ka
omaniku nimi ja täpne
adress. Eriti soovitav
oleks saada pilte, mis ku-
jutavad mingit tegevust
miilitsa, omakaitse või
kaitseliidu alalt. Ning neid
leidub kahtlemata, vaja
aga ainult oma piltide-
kogu pisut sorima hakata
ja vastav pildimaterjal
postile toimetada. Küsi-
muse selgituseks, missu-
gused pildid meid eriti
huvitavad, olgu siin too-
dud mõnede äratrükk —
kolm juuresolevat pilti.

Kõigile, kes meie pal-
vele vastu tulles juba
meile pilte on saatnud
ning veel saadavad, üt-
leme oma südamlikuma tä-
nu, sest nad aitavad kir-
jutada ajaloo kaunistami-
seks ja huvitavamakste-
gemiseks suuresti kaasa.

Kaitseliidu peastaap.

MÖÖDUNUD NÄDALAT

Sügiseste ilmade sünguses sajab sündmusi kui rahet. Kui meie eelmises numbris võisime kahe eelmöödunud nädala kohta öelda, et need olid sündmusrikkad, siis seda enam veel kahe vastmöödunud, mardipäevaeelse kohta. Osa neist sündmustest (Birgi protsess, Nõuk. Venemaa 10-aastane juubel, kaitseliidu lendkoolide tegevusse astumine) valgustame eriartiklites. Ja seepärast algame kodukaitsesse puutuvate aladega.

Tartus algasid läinud neljapäeval kaitsväe vanemate juhtide kursused, mis on esimesed sellesarnased Eestis. Kursuste eesmärgiks on peaaesjalikult rügemendiülemate praktilise oskuse täiendamine: kuidas talitada sõjas, kuidas õpetada välja ohvitseri, kuidas teostada taktikalist õppust. Kursuste kestvus on 3.—12. novembrini. Neist võtavad osa 19 vanemat kaitsväelast, nende hulgas ka kaitseliidu peastaabi ülem major Maide. Kursuste ajal viibib Tartus ka sõjaminister kindr.-major N. Reek. Tulevikus korraldatavat sellelaadilisi kursusi ka pataljoni- ja kompaniülemaile.

*

Nagu välk selgest taevast tuli eelläinud kolmapäeval välisministri dr. Akeli lahkumispalve. Ta põhjendas oma lahkumist puhtisiklikkude motiividega, kõigepealt hädise tervisega, mis takistavat ametikohuste täitmist. Dr. F. Akeli lahkumine tuli täitsa ootamatult, isegi seevõrra ootamatult, et ta rühma, kristliku rahvaerakonna, liikmedki sellest midagi ei teadnud. Varsti pärast dr. Akeli lahkumispalvet pidas kr. rahvaerakonna riigikogu rühm ühes erakonna keskkomiteega koosolekut, kus arutati dr. Akeli lahkumist. Kuna see lahkumine pole ühenduses mingisuguste poliitiliste sündmustega, otsustas rühm valitsusse edasi jääda. Välismaail on aga lugu tekitanud soovimatuid kuulujutte, nii et dr. Akeli lahkumine tundub täiesti ebakohasena ja soovimatul ajal. Ka näib välisministrikriis edasi liik-

kavat Eesti-Läti tolliuniooni teostamise konverentsi, mille puhuks pidi Tallinna

F. Akel.

sõitma Läti välisminister. Dr. Akeli asemel asub välisministeeriumi esotsa arvatavasti Eesti saadik Helsingis A. Hellat.

*

Riigikogu on asunud tööle rahvaesituse uue valimisseaduse kallale. On loodud erikomisjon, kes hakkab tegema seaduse eeltöid. Sissejuhatavad tööd on juba tehtud. Peetakse vajalikuks valimisseadust muuta nii, et see jätaks valijale rohkem vabadust esindaja isiku valiku suhtes. Kuna praegu kaob kandidaadi isik täielikult erakonna poolt kokkuseatud nimekirja nimerägastikku, tahab uus valimisseadus siin abi leida ja vähendada erakondade diktatuuri ses suhtes.

*

Vikatimees jätkab oma julma ringreisi meie tuntumate tegelaste hulgas. Seekordselt viis ta Manalasse endise Eesti haridusministri ja Tall. I tütarlaste güm-

F. Sauer †

naasiimi direktori F. Saueri Koolielule on F. Saueri, kes oli tuntud kogemusrikka ja lugupeetud kasvatajana, kaotus sureks järjekordseks löögiks.

Jumalamuidu igaiüks liikva varanduse omanikuks!

Niisuguse võimaluse annab igaihele „Kaitse Kodu!“ oma võiduloosimisega. See pannakse toime 1928. aasta tellijate vahel, kes hiljemalt 1. jaanuariks 1928. a. on tellinud „Kaitse Kodu!“ ja talitusele, Kaarli t. 8, kõnetraat 3-70, täielikult on tasunud „Kaitse Kodu!“ 1928. a. tellimisraha.

Võiduloosimise võidud on järgmised.

1. võit hea jahipüss.
2. „ „ jalgratas.
3. „ „ raadioaparaat.
4. „ väikesekaliibriline vintpüss.
5. „ „ „Kaitse Kodu!“ 1927. a. aastakäik iluköites.
6. „ „ „Kaitse Kodu!“ 1927. a. aastakäik harilikus köites.

Seega on kõik võidud väärtuslikud ja vajalised igale kodukaitsjale ja kodanikule. Kõnelele loosimisest igale tuttavale ja saatke ka ise tellimisraha aegsasti ära, et te ilma ei jääks „Kaitse Kodu!“ uueaastakingist.

Nende päevade jooksul oli ka Eesti põllumeeste kongress „Estoonias“ ja auavaldus Eesti vabariigi juhile — riigivanemale. Vastõnnistatud roheliste lippudega sammusid 1000 põllumeest Toompeale riigivanema maja ette. Seal ütles tervituse riigivanemale üks põllumeeste esindajaist, kuna riigivanem vastas, lõpetades sõnadega: „Pöörge koju tagasi kahekordse jõuga. Olge iseteadlikud, tehke tööd Eesti eest, ergutage oma naabreid selleks, siis ei jää vili tulemata.“

Venemaal on vastasrind jälle hoogu saanud ja jätkab ka juubelpidustuste ajal Stalini vastast tööd. Koguni üks vandeselts olevat paljastatud ja tehtud kindlaks Trotski koostöö välismaal asuvate emigrantidega. Teda ähvardatakse nüüd täielikult pihtide vahele võtta. — SSSR kesktäidesaatev komitee ratifitseeris ka oma poolt Läti-SSSR kaubalepingu, nii et see on nüüd jõusse astunud. — Seni hoidis SSSR end eemale Rahvasteliidust, nüüd aga on ta avaldanud nõusolekut desarmeerimist ettevalmistavast konverentsist osavõtmiseks.

Lätis liikusid jutud riigipöörde kavatsusest, mida tahtvat teostada parempoolsed rahvuslased. Need jutud osutusid kõmuks. Kuid praeguse valitsuse elupäevad näivad siiski olevat loetud ja ta püsib ainult sakslaste ning juutide toetusel.

Loosimine pannakse toime „Kaitse Kodu!“ talituse ruumides 5. jaan. 1928. a. kl. 10 öht.

«Kaitse Kodu!» KIRJAKAST

Kas on „Kodukaits“ naisühingu liige ühtlasi ka kaitsealiidu liige ning kas tohib ta end ka „naiskaitsealiitlaseks“ nimetada? „Linda“.

Vastus: „Kodukaits“ naisühing on kaitsealiidu § 4 alusel loodud kaitsealiidu eriorganisatsioon. Seega on „Kodukaits“ naisühingu liige ühtlasi ka kaitsealiidu liige, kuigi ta tegutseb eriti naisühingu jaoks maksma pandud määruste alusel, ning kaitsealiidu põhikirja määrused tema jaoks maksivad pole, välja arvatud juhud, kus see kaitsealiidu põhikirjas eriti on mainitud või kaitsealiidu põhikirjas ette võetavates muudatustes eriti nimetatakse. Seetõttu tohib end iga „Kodukaits“ naisühingu liige täie õigusega nimetada ka „naiskaitsealiitlaseks“.

Milline spordipüss osta? „Kaitse Kodu!“ eelmises numbris soovitati osta tabavuse harjutamiseks väikesekaliibrilisi spordipüsse. Palun juhatusi, kust niisuguseid kõige soodsamaal tingimusil saab ja millist süsteemi tuleks valida.

Mlvi. R.

Vastus: Lugege eelmisest „Kaitse Kodu!“ numbrist artiklit „Spordipüssidest“.

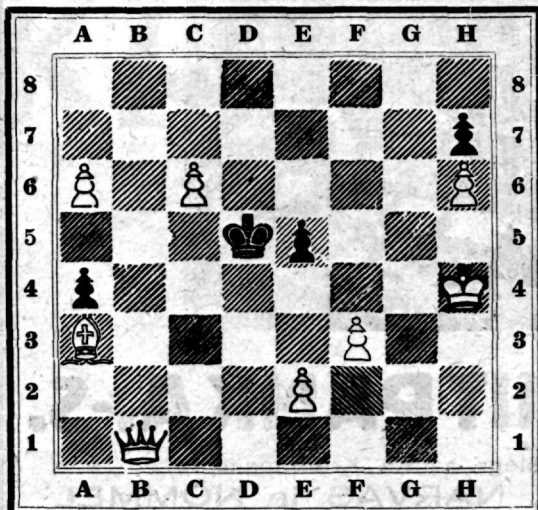
Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 44.

Kokku seadnud Ilmar Raud (Viljandis).
„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

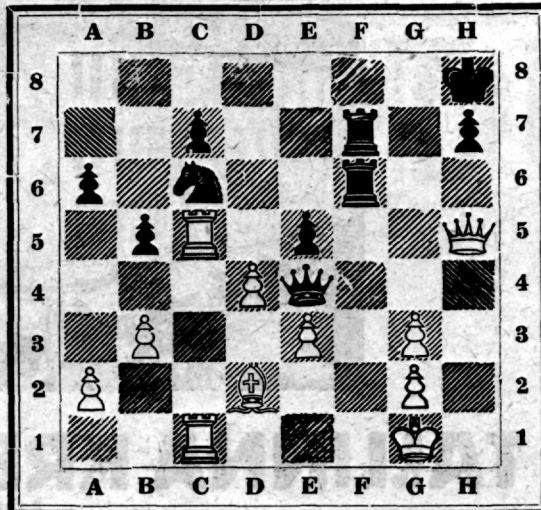
Valged: Kh4, Lb1, Oa3, Ea6, c6, e2, f3 ja h6.
Mustad: Kd5, Ea4, e5 ja h7.

Valged algavad ja annavad matt kahe samuga.

Lahendusi palutakse saata ainult järgmisel aadressil: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeister.

Lõpumäng nr. 28.

Tartus mängitud partiis juhtus järgmine seis:
Mustad.

Valged.

Valged (Jewetsky): Kg1, Lh5, Vc1 ja e5, Od2, Ea2, b3, d4, e3, g2, g3.

Mustad (Dr. Ryvosch): Kh8, Le4, Vf6 ja f7, Rc6, Ea6, b5, c7, e5 ja h7.

Järg oli: 1. d4:e5, Vf6-f5. 2. e5-e6!! Vf5:h5. 3. e6:f7, Vh5:f5. 4. Od2-c3+, Rc6-e5. 5. Vc5:e5. Mustad andsid alla.

BelgiaFN
Originaal
brovning-
püstolid

FN jahi- ja automaatpüssid,
FN karabiinid, montekristo automaadid,
FN padrunid võistlemata headuses.
Automaatpüstolid mitmesugustest vabri-
kutest.

Püssirohi Köln-Rottweil, Wolff & Co,
Walsrode.

Laetud jahipadrunid,
montekristo padrunid,
kestad, tongid ja laskemoon,
karastatud haavlid,
püssirauad, osad ja laepuud.

Püsside müük soodsatel maksutingi-
mustel.

Puurin ja parandan igasugu laskeriistu,
teen püssilaade.

HINNAD VÄGA ODAVAD.

J. FREYBACH

Niguliste tän. nr. 11, kõnetr. 15-30.

RÄTSEPAÄRI

MAX JOHANSON

(Peterburist).

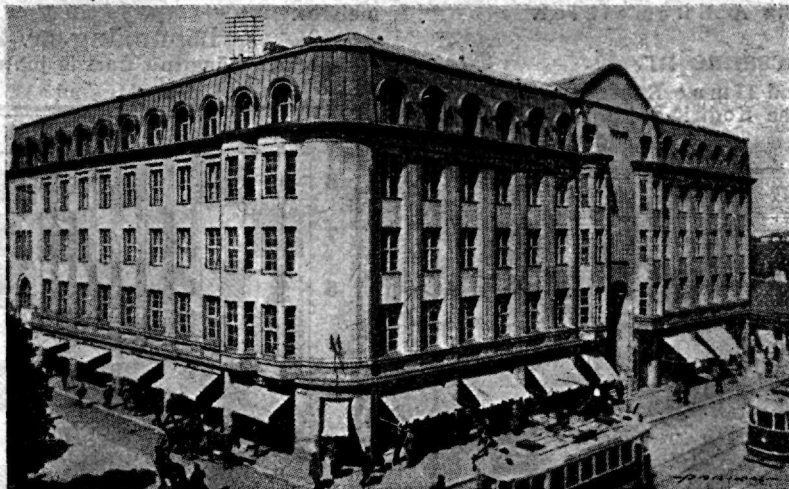
Tallinn, Lühikejalg 6, kõnetr. 30-89.

Võtan tellimisi vastu
kõiksugu meeste-
rahvarillete peale.

Alaliselt
suures valikus
moodsais mustreis kõige
paremaid inglise riideid,
voodreid ja siide.

Austusega

M. JOHANSON.

TALLINNA KREDIIT PANK A.-S.

Asut. 1907. a.

Tallinnas, S. Karja tän. nr. 23. Telegr. aadr.: „Krediitpank“.

Osakonnad: HAAPSALUS, NARVAS ja NÖMMEL

Korrespondendid kõigis kodumaa linnus ja tähtsamais aleveis.
Ühendus suuremate linnadega välismaal.

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone kodu- ja välismaal

Hoidke tervist!

Jalgade külmetamine on tihti haiguse põhjuseks.
Teie jalad on kuivad ja soojad, kui kannate häid kalosse või botikuid.

Tarvitajate- ja majandusühingud

pakuvad teile häid vastupidavaid
jalanõusid, nagu: nägusad naiste botikud,
mustad, hallid ja pruunid, 950 mk. paar ja kallimad;

tugevad talvekalossid:

meestele 475 mk. paar ja kallimad

naistele 360 " " " "

poistele 325 " " " "

Pealadu:

Eesti Tarvitajate Keskühisus,

Tallinn, Lai tän. 39/41.

Ühiskauplused! Täiendage kiiresti tagavara!

Jälgi E. T. K. pakkumisi.